

LAIHIA, ILMAJOKI ja SEINÄJOKI Jokiperän energiavaraston hankealu- een ja sähkönsiirtolinjan arkeologi- nen inventointi 2024

**Antti Bilund
Joel Karhapää**

Tilaaaja: Ramboll

Sisältö

Perustiedot	2
Inventointi	3
Alueen kuvaus	3
Maastotyö	6
Tulos	9
Lähteet	10
Kohdeluettelo	11
Muinaisjäännökset	12
1 Laihia Ritarin Hautamaa	12
2 Isokyrö, Ilmajoki ja Laihia Joenpääsauna	14
3 Isokyrö ja Ilmajoki Sahala	17
4 Ilmajoki ja Seinäjoki Kärmesojanhauta	18
5 Seinäjoki Järvenneva etelä	23
6 Seinäjoki Ojanperänkytö	25
7 Seinäjoki ja Ilmajoki Pohdonmaalakso	26
8 Seinäjoki Latoluhta	28
9 Seinäjoki Ojanperänkytö 2	30

Kansikuva: Inventointikohde 7 Pohdonmaalakso on historiallinen, vuonna 1747 kartassa nimetty raja-paikka Ilmajoen pohjoisrajalla, vanhan Kyrönkankaantien varrella, juuri suunnitellulla sähkönsiirtolinjalla. Inventoinnissa tarkastettiin paikalla oleva rajamerkki, joka on kuvan keskellä suuren männyn juurella. Kuvattu pohjoisluoteeseen. Kuva: Antti Bilund.

Perustiedot

Alue: Laihian energiavaraston hankealue Laihian Jokiperällä (noin 50 ha) sekä sille johtavan voimansiirtolinjan linjaus (ilmajohto, noin 32 km) Laihialla, Ilmajoella ja Seinäjoella.

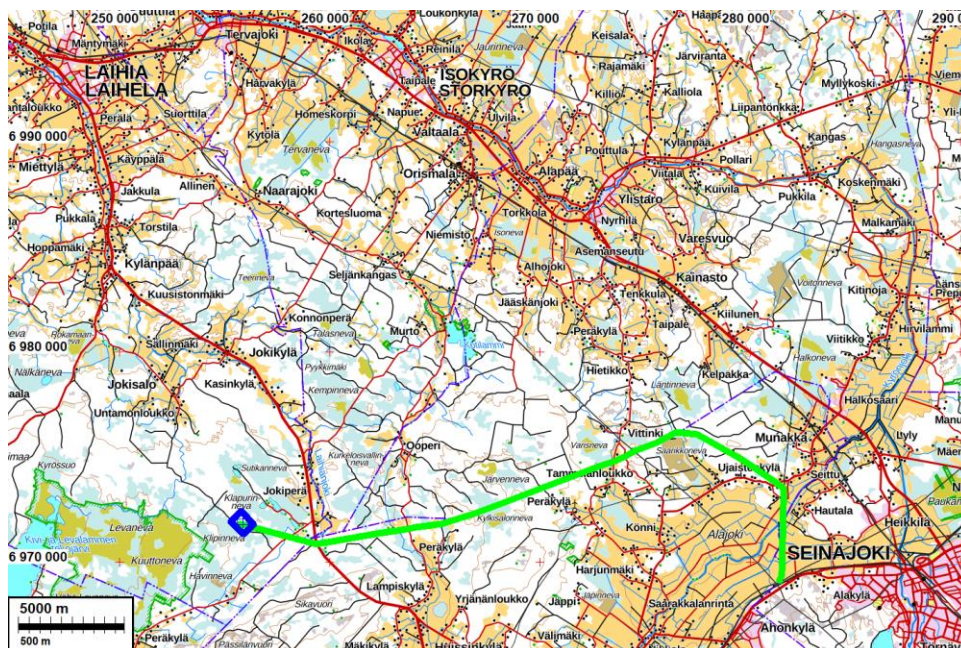
Tarkoitus: Selvitetään alueen ja linjan kaikenikäiset ja tyyppiset muinaisjäännökset ja muut arkeologisin perustein suojeltavat kohteet. Selvitetään hankkeen vaikutus muinaisjäännöksiin ja muihin arkeologisiin kulttuuriperintökohteisiin.

Maastotyö: 26.–29.9.2024.

Tilaaja: Ramboll.

Tekijä: Valmistelu: Joel Karhapää ja Antti Bilund, maastotyö ja raportti: Antti Bilund.

Tulos: Hankealue Laihian Ritarin Hautamaalla ei ole maastoltaan muinaisjäännösten esiintymisen kannalta otollista, eikä sieltä tarkastuksessa löytynyt arkeologisia kohteita. Hankealueen kaakkoispuolella ja sähkönsiirtolinjan varrella tarkastettiin seitsemän aiemmin tunnettua arkeologista kohdetta. Viisi näistä oli muinaisjäännösrekisterissä kiinteinä muinaisjäännöksinä. Niistä kahden (Ritarin Hautamaa ja Kärmesojanhauta) paikkatietoihin ja/tai muinaisjäännösrajauksiin ehdotetaan korjauksia. Kahdessa muinaisjäännösrekisterissä mahdollisina muinaisjäännöksinä olleessa kohteessa (Joenpääsauna ja Pohdonmaalakso) todettiin kiinteä muinaisjäännös. Inventoinnissa löytyi kaksi uutta arkeologista kohdetta (Latoluhta ja Ojanperänkytö 2), jotka ehdotetaan merkittäväksi muinaisjäännösrekisteriin kiinteinä muinaisjäännöksinä. Neljälle uudelle kiinteälle muinaisjäännökselle on muodostettu rajaukset. Hankealueen välittömässä läheisyydessä, mutta sen rajan ulkopuolella (noin 15 m päässä rajalta) on yksi kiinteä muinaisjäännös (Ritarin Hautamaa). Alle sadan metrin päässä suunnitellusta sähkönsiirtolinjasta on kolme kohdetta. Etäisyys linjalta kohteelle Kärmesojanhauta on 60 m, kohteelle Pohdonmaalakso 5 m ja kohteelle Ojanperänkytö 2 90 m.

Hankealue Laihialla on merkitty tummansinisellä rasterilla ja voimansiirtolinja Laihialla, Ilmajoella ja Seinäjoella vihreällä viivalla.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 9/2024, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 8.10.2024. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla.

Huomio: Raportin kohdenumerot ovat vain tätä raporttia varten viitenumeroiksi – numeroilla ei ole mitään järjestystä eikä muuta merkitystä.

Inventointi

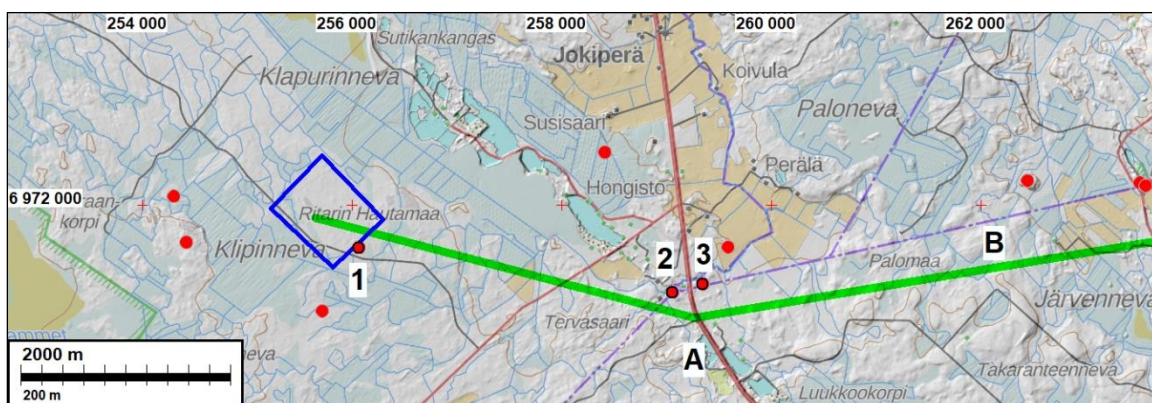
Laihialle suunnitellaan energiavarastoa hankealueelle (noin 50 ha), joka sijaitsee kunnan eteläosassa Jokiperällä, keskustasta noin 20 kilometriä eteläkaakkoon. Hankealueelle johtava sähkönsiirtolinja on suunniteltu toteutettavaksi ilmajohtona (pituus noin 32 km) Seinäjoen keskustan länsipuolella kantatie 57 varrella olevalta sähköasemalta. Sähkönsiirtoreitti sijoittuu Laihian, Ilmajoen ja Seinäjoen kuntien alueille. Ramboll tilasi Mikroliitti Oy:ltä hankealueen ja sähkönsiirtolinjan arkeologisen inventoinnin. Inventoinnin maastotyön teki Antti Bilund 26.–29.9.2024 hyvissä olosuhteissa.

Alueen kuvaus

Kunnissa, joihin inventoitavat alueet ulottuvat, on pitkä arkeologinen tutkimushistoria, mutta vanhempi tutkimus on keskittynyt suurelta osin jokivarsille. Kuntien rajaseudun metsäalueille, joilla hankealue ja suurelta osin myös suunniteltu sähkönsiirtolinja sijoittuvat tutkimus on suuntautunut vasta viime aikoina. Laihian osalta hankealueen ympäristön ja sähkönsiirtolinjan länsiosan ympäristön arkeologisten kohteiden tiedot ovat suurelta osin peräisin 2000-luvun tutkimuksista (Koivisto & Seppälä 2009; Laulumaa & Koivisto & Nyholm & 2012). Idempänä suunnitellulle sähkönsiirtolinjalle ovat joiltakin osin ulottuneet Ooperin tuulivoimahankkeen arkeologinen inventointi (Itäpalo & Schulz 2023), Kattiharju – Seinäjoki voimajohtolinjauksen inventointi (Schulz & Rostedt 2014) ja Seinäjoki – Tuovila voimajohtolinjauksen inventointi (Vuoristo 2006). Sähkönsiirtolinjan itäosa noin viiden ja puolen kilometrin matkalla Ujaisten kylän pohjoispuolelta Kyrönjoelle kulkee vuonna 2020 inventoidulla Ilmajoen Munakan osayleiskaavan alueella (Sepänmaa & Soisalo & Rahtola 2020). Sähkönsiirtolinjan itäpäässä Seinäjoella sähköaseman ympäristöä on in-

ventoitu eri yhteyksissä aivan viime vuosinakin. (Jussila & Sepänmaa 2014; Koskinen & Poutiainen & Jussila 2020) Sähkönsiirtolinja kulkee pitkän matkaa lähellä Ilmajoen kunnan pohjoisrajaa. Tämän vanhan pitäjänrajan historiallisia rajapaikkoja on merkitty ja nimetty 1700-luvun keskivaiheilla piirrettyyn rajakarttaan (Rönholm 1747, kartta jäljempänä). Tässä kartassa mainittuja rajapaikkoja on merkitty vuonna 2023 muinaisjäännösrekisteriin arkistotutkimuksen perusteella mahdollisina muinaisjäännöksinä (inventointikohteet 2 Joenpääsauna ja 7 Pohdonmaalakso) ja yksi maastossa tarkastettu kiinteänä muinaisjäännöksenäkin (inventointikohde 4 Kärmesojanhauta). Edellä mainittujen arkeologisten tutkimusten lisäksi vuonna 2023 on suoritettu hankealueelle ja sähkönsiirtolinjan länsiosaan ulottuva arkeologinen inventointi liittyen Taaborinvuoren-Miiluhaudanmäen-Jokiperän tuulivoimapuiston suunnitteluun ([hankkeen Osallistumis- ja arviointisuunnitelma verkossa](#), kartta s. 5/22). Tämän inventoinnin raporttia ei ole vielä julkaistu.

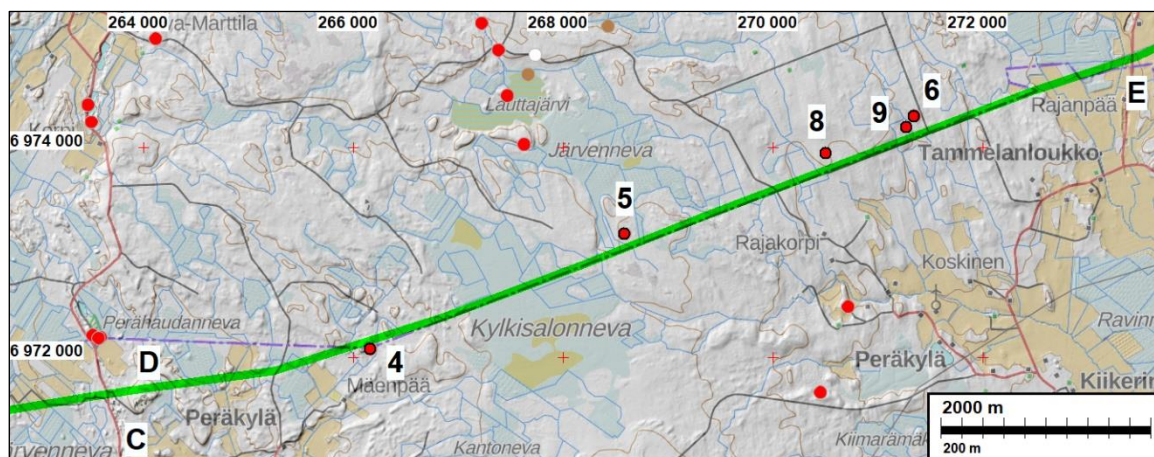
Maaston korkeustaso inventoitavilla alueilla on välillä 50–82 mmpy (metriä meren pinnan yläpuolella), paitsi sähkönsiirtolinjan itäosassa, missä maasto on alempana Kyrönjoen laaksossa, sen pohjan tasangolla tason 40 mmpy alapuolella. Hankealue ja suurin osasähkönsiirtolinjasta ovat siis alueella, jotka ovat olleet Itämeren rantavyöhykettä kivikauden keski- ja loppuvaiheissa. Varhaismetallikautinen asutus ei ole muinaisjäännösten sijoittumisesta päätellen ulottunut Kyrönjoen laaksossa ylävirtaan Seinäjoelle asti. Lähimmillään tämän kauden rökkiökohteita on muutama kilometrin päässä inventoitavista alueista pohjoiseen Laihialla, mihin meren ranta on ulottunut varhaisella metallikaudella. Maasto inventoitavilla alueilla on yleensä varsin tasaista moreenikangasta ja alavammilla alueilla suota. Varsinkin hankealueella ja sähkönsiirtolinjan länsiosassa moreenikerros on ohut ja laakeita kalliopaljastumia on paljon. Idempänä maasto muuttuu pienipiirteisemmäksi, ja paikalliset korkeuserot ovat jonkin verran suurempia. Laaksoissa ja erityisesti Kyrönjoen laaksossa maaperä on linjan varrella idässä savista. Inventoitavien alueiden maaperä ei yleensä ole esihistoriallisten rantasidonnaisten asuinpaikkojen löytämisen kannalta suotuisaa. Sähkönsiirtolinja kulkee kuitenkin kolmen harjumuodostuman poikki (kartoilla kohdat A, C ja E). Näillä ja niiden liepeillä olevilla lajittuneilla hiekkamaa-alueilla tunnetaan kivikautisia asuinpaikkoja. Suurin osa näistä on tuhoutunut hiekanotossa ja poistettu muinaisjäännösrekisteristä. Yksikään näistä ei ole suunnitellun sähkönsiirtolinjan välittömässä läheisyydessä.

Hankealue Laihian Ritarin Hautamaalla on rajattu kartalle tummansinisellä viivalla. Sähkönsiirtoreitti hankealueelta itään Peräkylään asti on merkitty vihreällä viivalla. Karttaan on merkitty myös sen alueella olevat aiemmin tunnetut arkeologiset kohteet muinaisjäännösrekisterin mukaisesti. Inventointikohteina käsitellyt kohteet, kaikki vanhoja kohteita, on numeroitu kartalla:

- 1: Ritarin Hautamaa, historiallinen tervahauta (mj-tunnus 1000020179), kiinteä muinaisjäännös
- 2: Joenpääsauna, historiallinen rajamerkki (mj-tunnus 1000048869), kiinteä muinaisjäännös
- 3: Sahala, kivikautinen asuinpaikka (mj-tunnus 1000019431), kiinteä muinaisjäännös.

Kirjaimilla merkittyihin paikkoihin viitataan tekstissä.

Sähkönsiirtoreitin keskiosa Peräkylästä Tammelanloukkoon on merkitty vihreällä viivalla. Karttaan on merkitty myös sen alueella olevat aiemmin tunnetut arkeologiset kohteet muinaisjäännösrekisterin mukaisesti. Inventointikohteina käsitellyt kohteet, kolme vanhaa ja kaksi uutta, on numeroitu kartalla:

4: Kärmesojanhauta, historiallinen tervahauta ja rajamerkki (mj-tunnus 1000048691), kiinteä muinaisjäännös

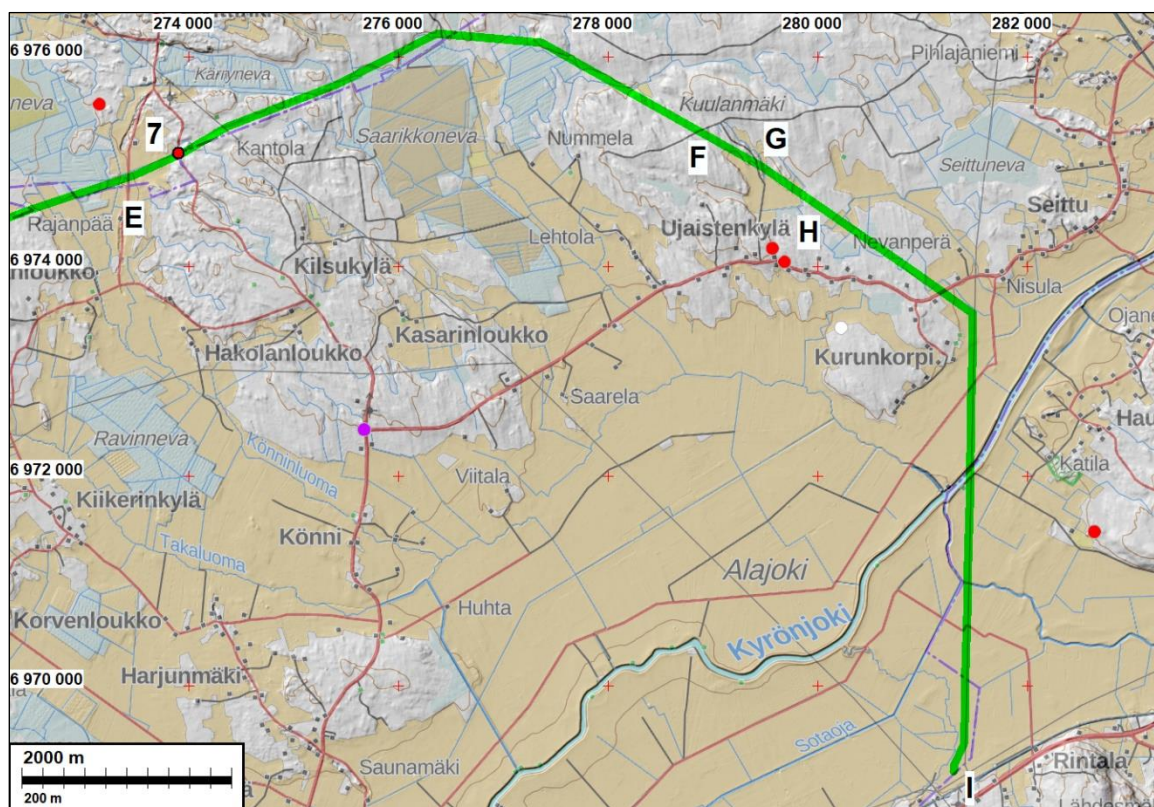
5: Järvenneva etelä, historiallinen hiilimiilu (mj-tunnus 1000052148), kiinteä muinaisjäännös

6: Ojanperänkytö, historiallinen hiilimiilu (mj-tunnus 1000052149), kiinteä muinaisjäännös

8: Latoluhta, historiallinen hiilimiilu (uusi kohde), kiinteä muinaisjäännös

9: Ojanperänkytö 2, historiallinen hiilimiilu (uusi kohde), kiinteä muinaisjäännös.

Kirjaimilla merkittyihin paikkoihin viitataan tekstissä.

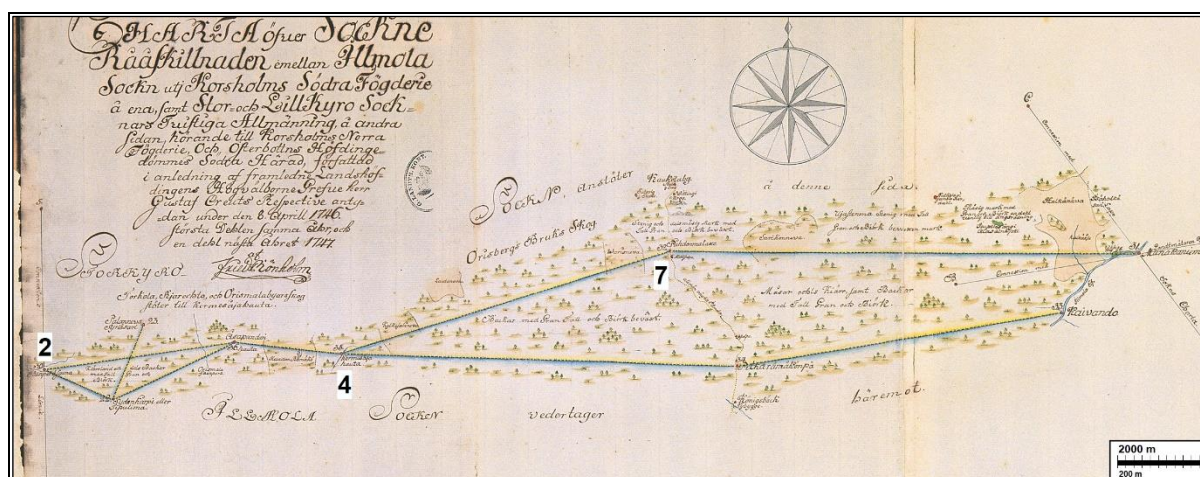
Sähkönsiirtoreitin itäosa Tammelanloukosta Seinäjoen sähköasemalle on merkitty vihreällä viivalla. Karttaan on merkitty myös sen alueella olevat aiemmin tunnetut arkeologiset kohteet muinaisjäännösrekisterin mukaisesti. Kartan alueella on yksi inventointikohteena käsitelty kohde, joka on numeroitu kartalla:

7: Pohdonmaalakso, historiallinen rajamerkki (mj-tunnus 1000048879), kiinteä muinaisjäännös.

Kirjaimilla merkittyihin paikkoihin viitataan tekstissä.

Rautakautinen maanviljelysasutus on keskittynyt seudulla Kyrönjoen alajuoksulle ja rautakautiselle meren rannikolle. Sen kannalta inventoitavat alueet ovat olleet syrjäistä takamaata. Keski-ajalla ja uuden ajan ensimmäisillä vuosisadoilla syntynyt asutuskin on keskittynyt Kyrönjoen varteen. Vielä 1700-luvun puolimaissa edellä mainitussa rajakartassa (Rönholm 1747) ainoat asutukset rajan ja siis myös sen viertä kulkevan sähkönsiirtolinjan lähellä ovat vanhan Kyrönkan-kaantien varrella Wittingissä noin kilometrin rajalta pohjoiseen ja Ilmajoen Könnissä noin neljä kilometriä rajalta etelään. Idempänä, missä sähkönsiirtolinja kääntyy etelään Kyrönjoen varteen, Ilmajoen Ujaistenkylän asutus on syntynyt vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla (Sepänmaa & Soisalo & Rahtola 2020, s. 10).

Inventoitavan alueen metsäseuduilla on asutuksen nuoruudesta huolimatta runsaasti elinkeinoihin liittyviä muinaisjäännöksiä, varsinkin tervahautoja ja hiilimiiluja. Huomattava hiilimiilujen keskittymä on sähkönsiirtolinjan kaskiosassa ja varsinkin parin kilometrin leveydeltä linjan pohjoispuolella. Nämä miilut ovat enimmäkseen maalla, joka vuoden 1747 rajakartassa ja vielä 1800-luvun pitäjänkartassa on merkitty Orisbergin ruukin metsäpalstaksi. Hiilen poltto suurissa miiluis-
sa onkin todennäköisesti liittynyt ruukin toimintaan.

Ilmajoen pitäjän sekä vähä- ja isokyröläisten riidanalaisen yhteismaan rajakartta 1700-luvun keskivaiheilta (Rönholm 1747). Karttaan on lisätty numerot tässä inventoinnissa tarkastettujen rajapisteiden kohdalle:

2: Joenpääsauna, historiallinen rajamerkki (mj-tunnus 1000048869), kiinteä muinaisjään-
nös

4: Kärmesojanhauta, historiallinen tervahauta ja rajamerkki (mj-tunnus 1000048691), kiinteä muinaisjään-
nös

7: Pohdonmaalakso, historiallinen rajamerkki (mj-tunnus 1000048879), kiinteä muinaisjään-
nös.

Maastotyö

Ennen maastotöitä tarkasteltiin alueen vanhoja karttoja ja Maanmittauslaitoksen laserkeilausai-
neistosta tehtyä maastomallia eli rinnevarjostetta. Alueelta ei ole vielä saatavissa tarkkaa, niin
sanottua 5p-lidaraineistoa, joten käytettiin maanmittauslaitoksen aiemmin julkaisemaa epätar-
kempaa aineistoa. Näistä tarkastettiin, sijoittuuko alueelle niissä näkyviä arkeologisesti mahdoli-
sesti mielenkiintoisia ilmiöitä tai kohteita. Kartoista tarkastettiin edellä mainittu rajakartta (Rön-
holm 1747) ja pitäjänkartat, joita alueelta on 1800-luvun puolivälistä ja useimmat lehdet uudel-
leen piirrettynä myös 1900-luvun alkuvuosilta. Isojakokarttoihin perustuvat 1800-luvun pitäjän-
kartat ovat pitäjien rajaseudulla, missä inventoitavat alueet lähes kokonaan sijaitsevat, sisällöl-
tään niukkoja ja vaikeasti asemoitavia ilmeisten mittausepätkämerkintöjen vuoksi. Niissä ei ole
asutusta, viljelyksiä eikä muitakaan mahdollisiin muinaisjäännöksiin viittaavia merkintöjä inven-
toitavilla alueilla. Uudemmissa kartoista tarkastettiin vanhemmat peruskartat. Inventoitavilla alu-

eilla ei vanhoissa kartoissa näy muita arkeologisesti mielenkiintoisia kohteita kuin edellä mainitussa 1700-luvun rajakarttaan merkityt rajapaikat.

Maastotarkastuksessa todettiin, että hankealue Laihian Ritarin Hautamaalla on laakeaa kallio-pohjaista kangasta, jossa kalliota peittää enimmäkseen hyvin ohut hiekkamoreenikerros. Monin paikoin kalliopinta on tullut maakerroksen alta esiin tuulenkaatojen juurakoiden alta ja laikutus-jälsissä. Kallion painanteet ovat soistuneita. Maasto ei ole muinaisjäännösten esiintymisen kanalta otollista, eikä sieltä tarkastuksessa löytynyt arkeologisia kohteita. Hankealueen kaakkois-puolella aivan sen rajan lähellä tarkastettiin aiemmin tunnettu tervahauta [1 Ritarin Hautamaa](#). Paikalta löytyi toinenkin pienempi tervahauta. Kohteen suojelurajausta ehdotetaan laajennettavaksi.

Vasemmalla: Tyypillistä maastoa hankealueen itäosassa Ritarin Hautamaalla. Lähes tasaista kalliopohjaa peittää vain ohut hiekkamoreenikerros. Painanteet ovat soistuneet ja kuivemmillä kohdilla kasvaa kanervavavrikkoa. Kuvattu pohjoiseen. **Oikealla:** Hankealueen koillislaidalla soistuneiden painanteiden väleissä on laakeita avokalliopaljastumia, joita peittää jäkälikkö. Kuvattu koilliseen. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Maastoa hankealueen keskiosassa. Kuten metsätraktorin jäljistä näkyy, maaperä avokalliopaljastumien välissä on lähes pelkkää turvetta. Hankealueen keski- ja luoteisosassa on jonkin verran isoja kiviä. Kuvattu lounaaseen. **Oikealla:** Hankealueen länsi- ja lounaisosassa maasto on hyvin suope- räistä. Kuvattu länsiluoteeseen. Kuvat: Antti Bilund.

Sähkönsiirtolinjan varrella tarkastettiin kuusi aiemmin tunnettua ja muinaisjäännösrekisteriin merkittyä kohdetta. Neljä näistä oli muinaisjäännösrekisterissä kiinteinä muinaisjäännöksinä. Kohteen [4 Kärmesojanhauta](#) paikkatietoihin ehdotetaan täydennyksiä. Muiden kiinteiden muinaisjäännösten osalta muinaisjäännösrekisterin tiedot todettiin oikeiksi, eikä kohteista saatu maastotarkastuksessa oleellista uutta tietoa. Kohteet [2 Joenpääsauna](#) ja [7 Pohdonmaalakso](#)

olivat muinaisjäännösrekisterissä mahdollisina muinaisjäännöksinä arkistotutkimuksen (1700-luvun rajakartta, Rönholm 1747) perusteella. Molemmissa dokumentoitiin rajamerkki, joka on kiinteä muinaisjäännös. Kohteesta Joenpääsauna ei löytynyt jälkiä nimen perusteella oletetusta tilapäisasumuksesta, eikä sellaisten säilyminen paikalla tai sen lähiympäristössä näytä todennäköiseltä myöhemmän maankäytön vuoksi. Inventoinnissa löytyi kaksi uutta arkeologista kohdetta, molemmat hiilimiiluja, jotka ehdotetaan merkittäväksi muinaisjäännösrekisteriin kiinteinä muinaisjäännöksinä (kohteet [8 Latoluhta](#) ja [9 Ojanperäankyö 2](#)). Neljälle uudelle kiinteälle muinaisjäännökselle on muodostettu rajaukset.

Sähkönsiirtolinjan varrella tarkastettiin maastoa aiemmin tunnettujen kohteiden lisäksi useissa kohdissa rinnevarjosteessa näkyvien muodostumien vuoksi ja harjujen liepeillä (kartalla kohdat A, C ja E), missä arvioitiin todennäköisesti esiintyvän monenlaisten muinaisjäännösten kannalta potentiaalista hiekkamaata. Sähkönsiirtolinjan länsiosassa maasto todettiin kuivilla alueilla yleensä pinnalta kiviseksi moreeniksi. Muutamia rinnevarjosteessa näkyneet kuopat, jotka käytiin tarkastamassa, olivat kaikki luontaisia kivikkomuodostumia. Sähkönsiirtolinjan keskiosassa on muutaman kilometrin matkalla lähes tasaisia moreenikankaita, joilla on kaksi aiemmin tunnettua hiilimiilukohdetta (kohteet [5 Järvenneva etelä](#) ja [6 Ojanperäankyö](#)). Kangasmaastossa on laajalla alueella rinnevarjosteessa enemmän tai vähemmän selvästi näkyviä muita hiilimiiluja. Sähkönsiirtolinjan läheltä tarkastettiin puolen kymmentä rinnevarjosteessa näkyvää kohdetta. Näistä yksi selvä ja yksi epäselvempi (kohteet [8 Latoluhta](#) ja [9 Ojanperäankyö 2](#)) osoittautuivat hiilimiiluiksi, muut erilaisiksi luontaisiksi maastonmuodoiksi. Voimajohtolinjan kanssa risteävien, nykyisin maan pinnalle näkyviltä osiltaan lähes kokonaan hiekkakuopiksi muuttuneiden harjujen liepeiltä ei löytynyt muinaisjäännöksiä. Maasto oli varsin kivistä harjujen ympärillä, vaikka lähellä olevia kumpareitakin on osittain käytetty hiekanottoon. Maastossa pyrittiin myös tarkastamaan tuoreita hakkuualueita, joilla maanmuokkaus on parantanut havaintomahdollisuuksia. Vain kaksi tällaista aluetta osui linjan varrelle ja niistäkin vain toisella maaperä oli jossain määrin asuinpaikaksi sopivaa (kartassa kohta F).

Vasemmalla: Tyypillistä kangasmaastoa sähkönsiirtolinjan keskiosassa (N 6971475 E 262190, kartalla B). Maaperä on vaihtelevasti kivistä hiekkamoreenia. Kuvattu etelälounaaseen. **Oikealla:** Sähkönsiirtolinja kulkee Peräkylässä harjun poikki (kartalla kohta C). Itse harju on kaivettu linjan kohdalta pois, mutta sen sivuilla tarkastettiin maastoa, jossa kartan perusteella voisi olla muinaisjäännösten kannalta potentiaalista hiekkamaata. Maaperä oli kuitenkin soraista ja monin paikoin pinnalta kivistä. Kuvassa maastoa linjalla harjun itäpuolella (N 6971720 E 264055, kartalla D). Kuvattu länteen. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Ainoa maastotöissä sähkönsiirtolinjalla tavattu tuore hakkuualue, jolla havaintomahdollisuudet maanmuokkauksen jäljiltä olivat kohtalaiset. Mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa ei kuitenkaan löytynyt. Paikka on Ujaistenkylän luoteispuolella (N 6975245 E 278911, kartalla F). Kuvattu länteen. **Oikealla:** Ujaistenkylän pohjoispuolella sähkönsiirtolinja kulkee aikaisintaan 1800-luvun jälkipuolella syntyneen Kuula-nimisen asutuksen paikan yli. Nykyisin paikka on autioitunut, ja maastoa on muokattu voimakkaasti sen läpi kulkevan metsäautotien varsilla. Raivattuja maakasoja ja koristepensaikkoo paikalla (N 6975006 E 279428, kartalla G). Kuvattu eteläkaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Varsin tasaista metsämaastoa Kyrönjoen laakson reunalla sähkönsiirtolinjalla Ujaistenkylän pohjoispuolella (N 6974642 E 279968, kartalla H). Kuvattu länteen. **Oikealla:** Sähkönsiirtolinjan pää Seinäjoella sähköaseman pohjoispuolella (N 6969105 E 281440, kartalla I). Suunniteltu sähkönsiirtolinja tulee paikalle Kyrönjoen laakson viljelylakeuden yli kuvaussuunnassa vanhan voimajohdon vierellä. Kuvattu pohjoiseen. Kuvat: Antti Bilund.

Tulos

Hankealue Laihian Ritarin Hautamaalla on laakeaa kalliopohjaista kangasta, jossa kalliota peittää enimmäkseen hyvin ohut hiekkamoreenikerros. Kallion painanteet ovat soistuneita. Maasto ei ole muinaisjäännösten esiintymisen kannalta otollista, eikä sieltä tarkastuksessa löytynyt arkeologisia kohteita. Hankealueen kaakkoispuolella ja sähkönsiirtolinjan varrella tarkastettiin seitsemän aiemmin tunnettua arkeologista kohdetta. Viisi näistä oli muinaisjäännösrekisterissä kiinteinä muinaisjäännöksinä. Niistä kahden paikkatietoihin ja/tai muinaisjäännösrajauksiin ehdotetaan korjauksia (kohteet [1 Ritarin Hautamaa](#) ja [4 Kärmesojanhauta](#)). Kaksi kohdetta oli muinaisjäännösrekisterissä mahdollisina muinaisjäännöksinä arkistotutkimuksen perusteella (kohteet [2 Joenpääsauna](#) ja [7 Pohdonmaalakso](#)). Molemmissa dokumentoitiin rajamerkki, joka on kiinteä muinaisjäännös. Inventoinnissa löytyi kaksi uutta arkeologista kohdetta, molemmat hiilimiiluja, jotka ehdotetaan merkittäväksi muinaisjäännösrekisteriin kiinteinä muinaisjäännöksinä (kohteet [8](#)

[Latoluhta](#) ja [9 Ojanperänkytö 2](#)). Neljälle uudelle kiinteälle muinaisjäännökselle on muodostettu rajaukset.

Hankealueen välittömässä läheisyydessä, mutta sen rajan ulkopuolella (noin 15 m päässä rajalta) on yksi kiinteä muinaisjäännös [1 Ritarin Hautamaa](#). Alle sadan metrin päässä suunnitellusta sähkönsiirtolinjasta on kolme kohdetta. Etäisyys linjalta kohteelle [4 Kärmesojanhauta](#) on 60 m, kohteelle [7 Pohdonmaalakso](#) 5 m ja kohteelle [9 Ojanperänkytö 2](#) 90 m.

14.10.2024

Antti Bilund

Lähteet

- Itäpalo, J. & Schulz, H.-P. 2023. *Seinäjoki ja Ilmajoki 2023. Ooperin tuulivoimahankkeen arkeologinen inventointi*. Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu.
- Jussila, T. & Sepänmaa, T. 2014. *Seinäjoki, sähköaseman voimajohtojärjestelyalueen muinaisjäännösinventointi 2014*. Mikroliitti Oy.
- Koivisto, S. & Seppälä, S.-L. 2009. *Laihia. Skogens Kulturarv i Kvarkenregionen -projekt. Laihian inventointi 2009*. Museovirasto.
- Koskinen, J. & Poutiainen, H. & Jussila, T. 2020. *Seinäjoki - Ilmajoki. Kantatie 67:n parannussuunnitelman muinaisjäännösinventointi 2020*. Mikroliitti Oy.
- Laulumaa, V. & Koivisto, S. & Nyholm, M. & Hertell, E. 2012. *Laihia. Skogens Kulturarv i Kvarkenregionen -projekt. Laihian arkeologinen inventointi 2011–2012*. Museovirasto.
- Rönholm, F. 1747. *Charta ofver Sockne Rååskillnaden emellan Illmola Sockn uti Korsholms Södra Fögderie å ena, samt Stor- och LillKyro Socknars Tvistiga Allmänning, å andra Sidan, hörande till Korsholms Norra Fögderie, Och Österbottns Höfdingedömmes Södra Härad*. Kansallisarkisto. E29:19/1. Verkossa: <https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/item/42998>.
- Schulz, H.-P. & Rostedt, T. 2014. *Isokyrö, Laihia, Ilmajoki, Seinäjoki 2014. Kattiharjun tuulivoimapuiston ja Kattiharju – Seinäjoki voimajohtolinjauksen arkeologinen inventointi*. Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu.
- Sepänmaa, T. & Soisalo, J. & Rahtola, J. 2020. *Ilmajoki. Munakan osayleiskaavan suunnittelualueen arkeologinen inventointi 2020*. Mikroliitti Oy.
- Vuoristo, K. 2006. *Voimalinjan inventointi välillä Seinäjoki - Tuovila 18. - 22.9.2006*. Museovirasto.

Kohdeluettelo

NR	N	E	NIMI	AJOITUS	LAJI	TUNNUS
KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET (sm)						
1	6971595	256065	Laihia Ritarin Hautamaa	historiallinen	tervahauta	1000020179
2	6971164	259060	Isokyrö, Ilmajoki ja Laihia Joen-pääsauna	historiallinen	rajamerkki asuinpaikka	1000048869
3	6971247	259346	Isokyrö ja Ilmajoki Sahala	kivikautinen	asuinpaikka	1000019431
4	6972078	266161	Ilmajoki ja Seinäjoki Kär-mesojanhauta	historiallinen	tervahauta rajamerkki	1000048691
5	6973176	268583	Seinäjoki Järvenneva etelä	historiallinen	hiilimiilu	1000052148
6	6974297	271344	Seinäjoki Ojanperänkytö	historiallinen	hiilimiilu	1000052149
7	6975077	273902	Seinäjoki ja Ilmajoki Pohdon-maalakso	historiallinen	rajamerkki	1000048879
8	6973948	270502	Seinäjoki Latoluhta	historiallinen	hiilimiilu	uusi kohde
9	6974193	271275	Seinäjoki Ojanperänkytö 2	historiallinen	hiilimiilu	uusi kohde

Muinaisjäännökset

1 Laihia Ritarin Hautamaa

Mj-tunnus: 1000020179

Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

Ajoitus: historiallinen

Laji: tervahauta

Koordin: N 6971595 E 256065 Z 75

Tutkijat: Satu Koivisto 2012 inventointi

Antti Bilund 2024 inventointi

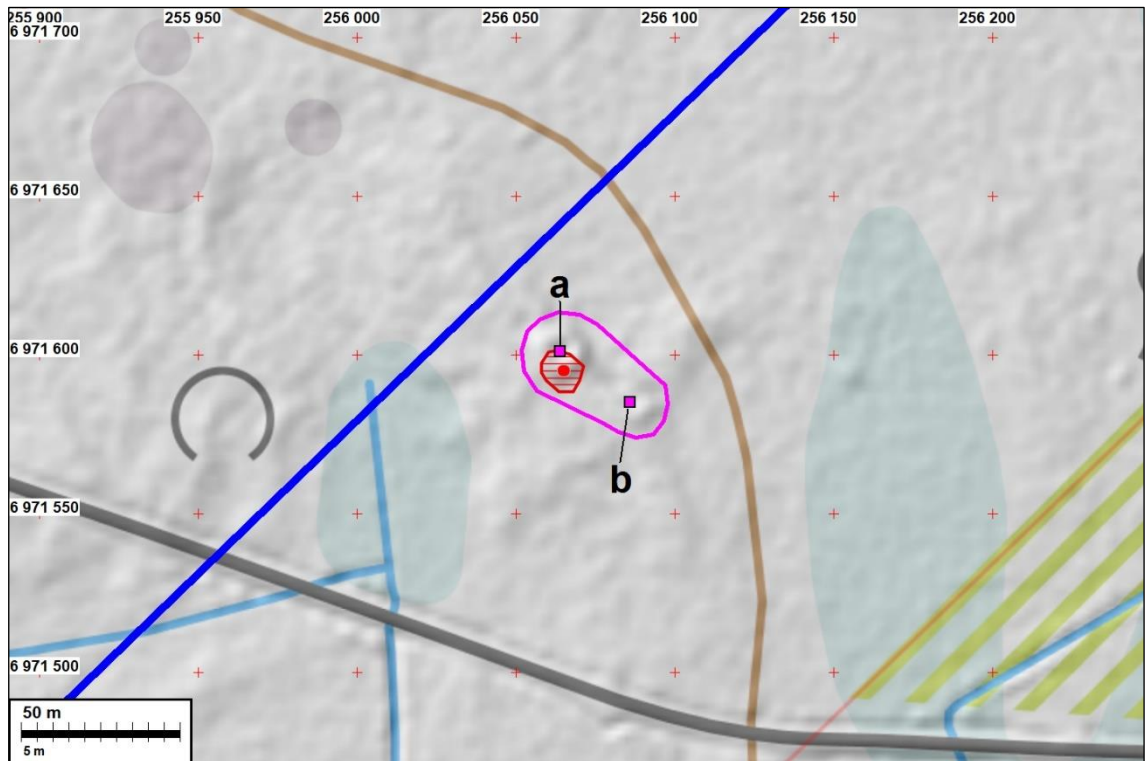
Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee 15 m kaakkoon hankealueen kaakkoisrajasta.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Kohde sijaitsee Ritarin-Hautamaantien pohjoispuolella, Klapurinnevan ja Klipinnevan välisellä osin kallioisella harjanteella. Kangasmaastossa, havupuuvaltaisessa kasvatusmetsässä, kuusikon katveessa on melko hyvin säilynyt tervahauta, halkaisijaltaan noin 12 metriä ja syvyydeltään noin 1,5 metriä. Rakennetta ympäröivät korkeat, noin 1,5 m leveät vallit. Valleissa on useita eläinten kaivamia onkaloita. Kohde löytyi ilmalaserkeilausaineiston (LiDAR) analyysin avulla.

Bilund 2024: Maastotarkastuksessa aiemmin dokumentoidun tervahaudan todettiin olevan muinaisjäännösrekisterin kuvaustekstin mukainen. Tervahaudan halkaisija vallin ulkoreunasta mitattuna on rinnevarjosteen mukaan noin 22 m. Halssi on koillisessa. Kohteen sijaintina muinaisjäännösrekisterissä syksyllä 2024 oli N 6971595 E 256065, mikä koordinaattiselitteen mukaan perustuu GPS-paikannukseen. Piste osuu tervahaudan etelävallille. Rinnevarjosteesta mitattu tervahaudan keskipisteen sijainti on N 6971601 E 256064.

Maastossa havaittiin toinen, pienempi tervahauta aiemmin dokumentoidun kaakkoispuolella. Se ei näy rinnevarjosteessa yhtä hyvin kuin iso hauta, mutta maastossa näkyviä pinnanmuotoja rinnevarjosteeseen vertaamalla sen voi siitakin tunnistaa. Rinnevarjosteen ja GPS-mittauksen perusteella haudan keskipisteen koordinaatit ovat N 6971585 E 256086. Tervahaudan kuopan halkaisija on 9–10 m, ja kokonaishalkaisija noin 15 m. Kuoppa on laakea ja vain noin metrin syvyinen. Valli ulottuu ulkopuolelta noin puoli metriä ympäröivän maan pinnan yläpuolelle. Halssi on koillisessa, ja siellä on vallin ulkopuolella epämääräisen muotoinen tervanlaskukuoppa. Tervahaudasta on jäljellä yli puolet: koko itäpuolisko, keskikohta, halssi ja tervanlaskukuoppa. Länsilaidalla valli on kaivettu pois ilmeisesti suuremman tervahaudan rakennusmateriaaliksi. Kaivanto ulottuu luoteessa tervahautojen välisen alueen poikki lähelle suuremman tervahaudan vallia. Suuren tervahaudan ympärillä on muitakin kuoppia, joista on ilmeisesti otettu maata sen korkeaan valliin. Melko lähellä maan pintaa oleva kallio on todennäköisesti estänyt suuren tervahaudan keskustan kaivamisen syvemmälle, joten valleja on täytynyt korottaa ympäristöstä otetulla maalla.

Kohteelle on piirretty uusi rajausta, joka sisältää molemmat tervahaudat.

Kohteen 1 Ritarin Hautamaa muinaisjäännösrekisterin kartassa syksyllä 2024 ollut sijainti on merkitty punaisella pallolla ja muinaisjäännösrajaus punaisella rasterilla muinaisjäännösrekisterin mukaisesti. Kuten rinnevarjosteesta näkyy, koordinaattipiste osuu suuren tervahaudan (a) eteläreunalle, ja kohteelle piirretty suojelurajaus on läpimitaltaan pienempi kuin tervahauta. Maastotarkastuksessa suuren tervahaudan kaakkoispuolella havaittiin pienempi tervahauta (b). Karttaan on piirretty sinipunaisella viivalla ehdotettu uusi muinaisjäännösrajaus, joka sisältää molemmat tervahaudat. Sinisellä viivalla merkitty hankealueen kaakkoisraja on luoteessa noin 15 m päässä kohteesta. Pohjakarttana on peruskartta, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva).

Vasemmalla: Ritarin Hautamaan suurempi tervahauta näkyy kohoumana kuvan keskellä. Kuvattu pohjoisluoteeseen. **Oikealla:** Ritarin Hautamaan pienempi tervahauta on kuvan oikeassa puoliskossa. Vasemmalle kallistunut puun runko on sen halssin kohdalla. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy hiukan suuremman tervahaudan vallin reunaa. Kuvattu koilliseen samalta paikalta kuin vasemmanpuoleinen kuva. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Ritarin Hautamaan suuremman tervahaudan vallia ja vasemmalla vallissa halssin kohdalla olevan painuman reunaa. Eläimet ovat kaivaneet vallista hiekkamaata, jossa on hiilen paloja. Kuvattu länteen. **Oikealla:** Ritarin Hautamaan pienemmän tervahaudan ehjää itäpuoliskoa, etualalla tervahaudan laakeaa kuoppa ja vasemmalla kallistuneen puun rungon kohdalla kuusten alla halssin paikka. Kuvattu itään. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Ritarin Hautamaan pienemmän tervahaudan halssin paikka vallilla olevan kallistuneen puun rungon kohdalla oikealla ja tervanlaskukuoppa vallin ulkopuolella etualalla vasemmalla. Kuvattu etelälounaaseen. **Oikealla:** Ritarin Hautamaan pienemmän tervahaudan länsipuoliskosta on jäljellä vallia haudan pohjoisreunalla kuvassa oikealla. Siitä vasemmalle valli on kaivettu pois ilmeisesti rakennusmateriaaliksi suurempaa tervahautaa rakennettaessa. Maanotto-kaivanto jatkuu pienemmästä tervahaudasta lähes suuremman tervahaudan valliin asti. Suurempi tervahauta näkyy kohoumana taustalla. Kuvattu pienemmän tervahaudan kuopan keskeltä länteen. Kuvat: Antti Bilund.

2 Isokyrö, Ilmajoki ja Laihia Joenpääsauna

Mj-tunnus: 1000048869
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen 1700-luku
Laji: rajamerkki
 asuinpaikka eräsija

Koordin: N 6971164 E 259060 Z 65

Tutkijat: Janne Rantanen (Seinäjoen museot) 2023 arkistotutkimus
 Antti Bilund 2024 inventointi

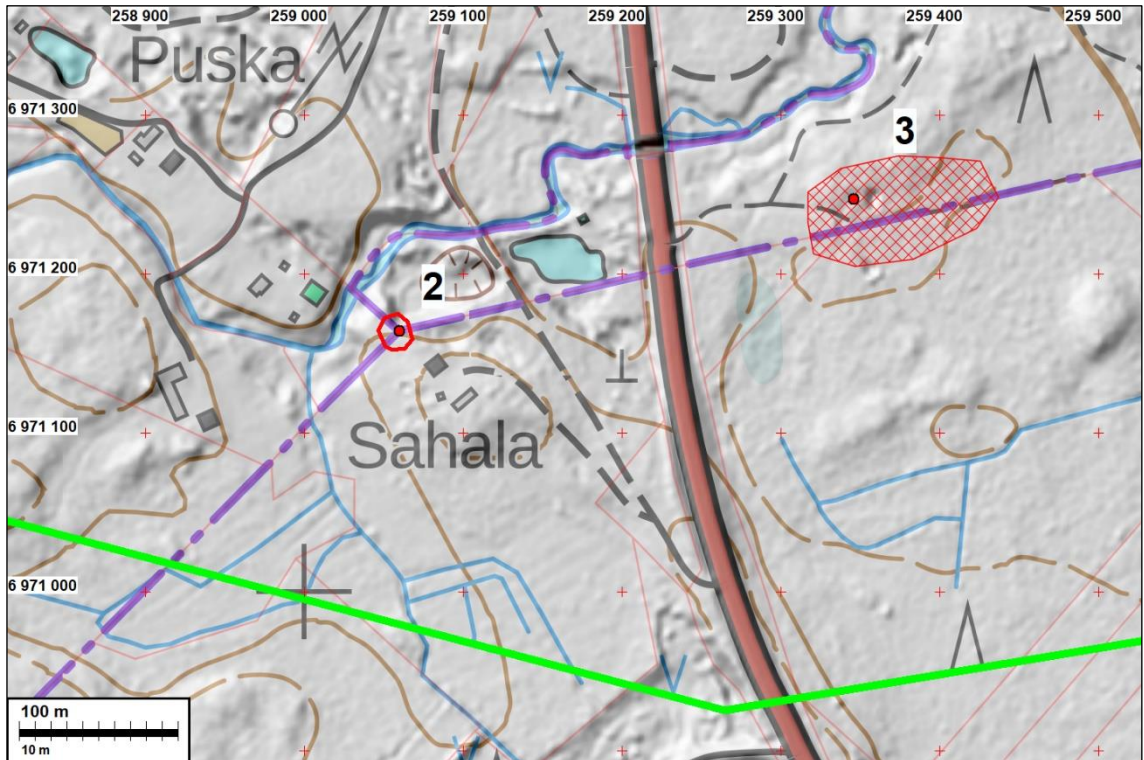
Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee noin 160 m päässä sähkönsiirtolinjasta.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Fredrik Rönholmin vuosina 1746-47 laatimaan Ilmajoen pitäjän sekä vähä- ja isokyröläisten riidanalaisen yhteismaan rajakarttaan (KA e29:19/1) on merkitty rajapiste nro. 30, nimeltään "Joenpää sauna". Kartta-asemoinnin perusteella paikka sijaitsee nykyisen Ilmajoen, Isonkyrön ja Laihian rajapisteiden kohdalla. Nimen perusteella paikalla lienee ollut jokin erämaiden tai ulko-tilusten nautintaan liittyvä metsäsauna.

Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.

Bilund 2024: Kohde sijaitsee Laihianjoen varrella. Joki on lähimmillään lännessä ja luoteessa noin 35 m päässä. Maasto paikalla on harjujaksoon liittyvää hiekkakangasta, ja maaperä vaihtelevasti soran sekaista hiekkaa. Joki virtaa muutaman metrin syvyydessä kapeassa laaksossa. Kohteen eteläpuolella Ilmajokeen kuuluvalle maalla on Sahalan talo, joka ei näytä olevan vakituisesti asuttuna. Sen päärakennus on kohteesta 25 m kaakkoon ja muut rakennukset ja pihapiiri sen kaakkoispuolella. Koko alue kohteen läheisyydessä Ilmajoen puolella Sahalan talon maalla on selvästi ollut viljelyyn raivattua maata (vuoden 1970 peruskartassa niittyä) tai pihapiiriä. Alue on nyt metsittymässä. Sahalan talon koillispuolella on myös pieniä metsittyneitä hiekkakuoppia. Laihiaan kuuluva kaistale joen kaakkoisrantaan kohteen länsipuolella näyttää olleen samanlaista viljeltyä aluetta, joka on nyt metsittynyt. Isonkyröön kuuluva alue kohteen pohjois- ja koillispuolella on joen rantaan asti kokonaan metsittynyttä hiekkakuoppaa. Hiekkakuoppa ulottuu koillisessa aivan kolmen kunnan yhteisessä rajapisteessä olevan rajapyykin viereen. Rajapyykin ympäristössä ei havaittu eräsijaan viittaavia muinaisjäännöksiä, eikä sellaisen säilyminen viljelyyn raivatussa tai hiekanotossa tuhotussa ympäristössä ole todennäköistä. Rajapyykki on tiheän pensaikon peitossa ja useiden puiden välissä, mikä vaikeuttaa havainnointia. Pyykin alaosan muodostaa noin kahden metrin läpimittainen ja ainakin puolimetriä korkea kivilatomus. Sen päällä on yli puolen metrin korkuinen pystykivi. Se on pylväsmäinen noin 30 cm läpimittainen luonnonkivi. Kivessä ei havaittu merkintöjä. Kiven yläosassa on punaista väriä, joka voi olla maalia tai luontaista rautaoksidisaostumaa.

Kohteen sijaintina muinaisjäännösrekisterissä oli inventoinnin maastotöiden aikaan N 6971170 E 259060. Koordinaattiselitteen mukaan paikannuksen perusteena on "Historiallisen kartan asemointi". Vaikka vuoden 1747 kartta onkin pienestä mitta-kaavasta huolimatta kokonaisuutena varsin hyvin asemoituva, on pelkästään rajapistettä kuvaavan karttamerkin läpimitta maastossa noin 60 m, joten ei voida olettaa, että kartalta mitatut sijainnit olisivat metrien tarkkuudella oikeita. Muinaisjäännösrekisterissä ollut koordinaattipiste sijaitsee muutamia metrejä maastossa olevasta rajamerkistä pohjoiseen. Tarkkuus on niin hyvä, että voidaan olettaa vuoden 1747 kartan tarkoittavan nykyistä rajapistettä. Koska maastotarkastuksessa paikalla ja lähiympäristössä havaittiin vain rajamerkki, mutta ei eräsijaan liittyviä asutusrakennuksia, on kohteen koordinaateiksi korjattu rajamerkin tarkka sijainti nykyisen peruskartan mukaan eli N 6971164 E 259060. Kohteen ensisijaiseksi tyyppiä on lisätty rajamerkki. Koska kyseessä on jo ainakin 1700-luvun alkupuolelta tunnettu pitäjien rajapaikka, on rajamerkki kiinteä muinaisjäännös. Kohteelle on piirretty rajaus, johon sisältyy rajamerkistä noin 10 m lounaaseen (N 6971157 E 259054) havaittu viisarikivi, joka on ilmeisesti rajamerkistä lounaaseen lähtevällä Laihian ja Ilmajoen rajalla. Rajapaikan nimenä vuoden 1747 kartassa on selvästi Joenperäsauna ("Jäenperä Sauna") eikä Joenpääsauna. Kohteen nimen korjaamista tämän mukaisesti kannattaisi harkita.

Kohteiden 2 Joenpääsauna ja 3 Sahala sijainnit on merkitty punaisilla palloilla. Kohteen 2 ehdotettu suojelurajaus on merkitty punaisella viivalla. Kohteen 3 muinaisjäännösrekisterin kartan mukainen suojelurajaus on merkitty punaisella rasterilla. Maastotarkastuksen perusteella siihen ei ole syytä tehdä muutoksia. Vihreällä viivalla merkitty suunniteltu sähkönsiirtolinja on etelässä noin 160 m päässä kohteesta 2 ja noin 260 m päässä kohteesta 3. Pohjakarttana on peruskartta, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva).

Vasemmalla: Inventointikohteen 2 Joenpääsauna muinaisjäännösrekisterissä syksyllä 2024 ollut sijainti osuu syvään hiekkakuoppaan kuvan oikeassa puoliskossa. Paikalla oleva rajamerkki on kuvan oikeassa laidassa näkyvän tiheän kuusikon takana hiekkakuopan reunalla kuvan ulkopuolella. Kuvattu kaakkoon.

Oikealla: Inventointikohteessa 2 Joenpääsauna oleva Laihian, Isonkyrön ja Ilmajoen kuntien yhteisessä rajapisteessä oleva rajamerkki on kuvan vasemmassa laidassa näkyvän kuusen takana. Laihian ja Ilmajoen rajalla oleva viisarikivi on kuvan oikeassa puoliskossa olevan tiheän puurykelmän keskellä. Taustalla kuvan keskellä näkyy Sahalan talon päärakennuksen harmaata seinää. Kuvattu rajamerkin länsipuolelta (Laihian alueelta) kaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Inventointikohteessa 2 Joenpääsauna oleva Laihian, Isonkyrön ja Ilmajoen kuntien yhteisessä rajapisteessä oleva rajamerkki on kuvan keskellä kuusten alla tiheän pensaikon peitossa. Rajamerkin keskellä olevan pystykiven yläpäässä on punaista väriä (maalialue tai luontaista rautaoksidisaostumaa). Alla oleva kivilatomus on kasvillisuuden peitossa. Rajamerkki on aivan metsittyneen hiekkakuopan reunalla. Oikealla näkyvät kuusi ja mänty kasvavat hiekkakuopan pohjalla. Kuvattu luoteeseen. **Oikealla:** Inventointikohteessa 2 Joenpääsauna olevaan Laihian, Isonkyrön ja Ilmajoen kuntien rajamerkkiin liittyvä viisarikivi Laihian ja Ilmajoen rajalla, noin kymmenen metriä rajamerkistä lounaaseen, on kuvan keskellä. Kivi on tiheään puurykelmän keskellä ja osittain pensaiden peitossa. Kuvattu etelään. Kuvat: Antti Bilund.

3 Isokyrö ja Ilmajoki Sahala

Mj-tunnus: 1000019431

Status: kiinteä muinaisjäänne (sm)

Ajoitus: kivikautinen

Laji: asuinpaikka

Koordin: N 6971247 E 259346 Z 60–63

Tutkijat: Satu Koivisto 2011 inventointi
Antti Bilund 2024 inventointi

Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee noin 260 m päässä sähkönsiirtolinjasta.

Huomiot: **Muinaisjäänne rekisteri:** Isonkyrön, Laihian ja Ilmajoen rajalta, Vaasantien itäpuolelta, pienehköiden hiekkakuoppien reunoilta ja metsäautotieltä kvartsia, palanutta luuta ja likamaata. Paikalla on Vaasantieltä itäkoilliseen johtava metsäautotie, jonka varressa on erikokoisia hiekanottoja. Maalaji paikalla on hiekkaa. Laihian Perälän kivikautinen asuinpaikka sijaitsee kohteelta noin 420 m koilliseen. Hiekanotosta huolimatta asuinpaikka lienee vielä osittain säilynyt. Alueella ei havaittu asumuspainanteita.

Bilund 2024: Maastotarkastuksessa todettiin, että metsätie ja sen reunat samoin kuin hiekanottopaikat muinaisjäännealueella ovat suurelta osin peittyneet sammalen ja kasvillisuuden alle. havaintomahdollisuudet ovat siis huonot. Muinaisjäännealueen suojelurajauksen länsiosassa, lännestä tulevalle metsätiellä havaittiin kuitenkin kolme mahdollista kvartsi-iskosta.

Asuinpaikka sijaitsee matalalla, loivapiirteisellä harjanteella, jota ympäröi tasamaa. Ei ole syytä olettaa, että käyttöaikanaan rantasidonnainen asuinpaikka ulottuisi ny-

kyistä rajaustaan etelämmäs tasamaalle eli suunnitellun sähkönsiirtolinjan suuntaan.

Kartta inventointikohteen 2 yhteydessä.

Vasemmalla: Maastoa kivistä asuinpaikan muinaisjäännösrajausten sisällä. Kuvattu alueen länsiosasta kunnan rajalla kulkevan metsätien suunnassa itäkoilliseen. **Oikealla:** Rinnevarjosteessa selvimminkin näkyvä, nyt jo kokonaan kasvillisuuden peittämä hiekanottokuoppa kivistä asuinpaikan muinaisjäännösrajausten länsiosassa. Kuvattu pohjoiseen. Kuvat: Antti Bilund.

4 Ilmajoki ja Seinäjoki Kärmesojanhauta

Mj-tunnus: 1000048691
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen 1700-luku
Laji: tervahauta
 rajamerkki

Koordin: N 6972078 E 266161 Z 77–80

Tutkijat: Janne Rantanen (Seinäjoen museot) 2023 tarkastus
 Antti Bilund 2024 inventointi

Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee noin 60 m päässä sähkönsiirtolinjasta.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Paikalla on Fredrik Rönnholmin vuosina 1746-47 laatimaan Ilmajoen pitäjän sekä vähä- ja isokyröläisten riidanalaisen yhteismaan rajakarttaan (KA e29:19/1) merkitty ja maaston digitaalisessa korkeusmallissa (2 m korkeusmalli) erottuva tervahauta. Vanhassa rajakartassa tervahauta on rajapiste numero 35, nimeltään "Kermesåja hauta". Paikka on vielä nykyäänkin Ilmajoen ja Seinäjoen kunnanrajalla.

Tarkastus 2023:

Paikalla on vallin ulkoreunoista mitaten (mittaus lidarista) halkaisijaltaan noin 15-metrinen tervahauta, joka sijaitsee hakkuuaukealla, aukean reunassa. Kohde erottuu maastossa erittäin huonosti sen päällä kasvavan vesakon ja heinikon vuoksi. Maanpintaa on myös muokattu koneellisesti hakkuiden jälkeen. Tervahaudan välittömässä läheisyydessä on vanha Ilmajoen ja nykyisin Seinäjokeen kuuluvan Ylista-

ron pitäjien rajamerkki. Rajamerkki on moniosainen, samanlainen kuin kohteessa Osapuntarin kivet (1000019662), joka sijaitsee Kärmesojanhaudasta n. 2,5 km länteen samalla pitäjänrajalla. Sekä rajamerkki että tervahauta ovat muinaismuistolain tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Alakohteet:

Itäinen linjapyykki

Tyyppi: ei määriteltä

Koordinaatit ETRS-TM35FIN P: 6972091 I: 266161

Kuvaus: -

Läntinen linjapyykki

Tyyppi: ei määriteltä

Koordinaatit ETRS-TM35FIN P: 6972088 I: 266142

Kuvaus: -.

Bilund 2024: Maastotarkastuksessa kohteen todettiin olevan pääasiassa muinaisjäänösrekisterin kuvauksen mukainen. Tervahauta on tiheän kasvillisuuden peitossa entisellä hakkuualueella ja hyvin vaikeasti havaittavissa. Metsämaastoa lähiympäristössä tarkastettiin jonkin verran laajassa sektorissa lännestä pohjoisen kautta koilliseen, mutta mitään tervanpolttoon liittyviä uusia havaintoja ei tehty.

Muinaisjäänösrekisterissä alakohteina olevien rajamerkkien koordinaattien alkuperää ei mainita. Ilmoitetut koordinaattipisteet osuvat nykyisen rajalinjan pohjoispuolelle, muutamien metrien päähän siitä. Maastotarkastuksessa mitatut GPS-sijainnit osuivat noin metrin tarkkuudella peruskartan mukaiselle nykyiselle rajalinjalle. Alakohteiden "Itäinen linjapyykki" ja "Läntinen linjapyykki" sekä aiemmin kuvauksesta kokonaan puuttuneen varsinaisen rajamerkin mitatut sijainnit ja sanalliset kuvaukset on esitetty alla (kohta "Alakohteet"). Tarkennetut sijainnit osuvat kohteen olemassa olevan rajauksen sisälle.

Kunnanrajalla rajamerkistä itään olevan linjamerkin (alakohde "Itäinen linjapyykki") rakenne on erikoinen, sillä samassa merkin pohjan muodostavassa latomuksessa on kaksi rinnakkaista pystykiveä, jotka ilmeisesti osoittavat kahden rajamerkistä lähes samaan suuntaan lähtevän rajan suuntia. Pohjoisempi pystykivi osoittaa ilmeisesti muinaisjäänösrekisterissä mainitussa rajakartassa (Rönholm 1747) Pohdonmaanlakson rajapisteeseen suuntautuvaa linjaa, joka on tällä kohtaa myös nykyinen Ilmajoen ja Seinäjoen (entisen Ylistaron) raja. Eteläisempi pystykivi voisi osoittaa saman kartan toista, Pitkärämäkönpäähän suuntautuvaa rajaa. Todennäköisemmin se kuitenkin osoittaa myöhemmin edellä mainittujen rajojen välistä Isonkyrön Ikolan kylälle erotetun kapeamman kiilamaisen kaistaleen etelärajan suuntaa. Tämä vielä 1950-luvun peruskartoissa Isonkyröön kuulunut kaistale on sittemmin liitetty Ilmajokeen, johon se jo kuuluu vuoden 1970 peruskartassa.

Kärmesojanhaudan rajamerkistä lähtevillä rajoilla lähellä rajamerkkiä on vielä kaksi muuta rajakiveä. Nämä ovat nykyisillä kiinteistörajoilla, jotka ovat alun perin kylien metsäpalstojen rajoja. Nämä metsäpalstojen rajat lienevät tulleet määritetyiksi vasta isojaon yhteydessä tai sen jälkeen, joten niillä olevia rajamerkkejä ei voitane pitää kiinteinä muinaisjäänöksinä.

Rajamerkistä koilliseen lähtevällä rajalla noin kymmenen metrin päässä rajamerkistä (GPS-mittauksen mukaan sijainti N 6972091 E 266158) on viisarikivi (terävä-huippuinen litteä luonnonkivi, korkeus noin 30 cm) laakean sammalpeitteisen maakiven päällä. Viisarikivi on lujasti kiinni, ilmeisesti maakiven halkeamaan tai kahden vierekkäisen maakiven väliseen koloon kiilattuna. Muinaisjäännösrekisterissä syksyllä 2024 ollut alakohteen ”Itäinen linjapyykki” sijainti (N 6972091 E 266161) osuu varsin lähelle tätä viisarikiveä, vaikka sen oikea sijainti on etelämpänä kunnanrajan kohdalla.

Rajamerkistä lounaaseen lähtevällä rajalla runsaan 15 m päässä rajamerkistä (GPS-mittauksen mukaan sijainti N 6972070 E 266144) on litteä pystykivi (litteä luonnonkivi, läpimitta noin 60 cm), joka osoittaa rajalinjan suuntaa lounaaseen. Se saattaa olla viisarikivi, mutta ehkä myös likimain tältä kohtaa kaakkoon lähtevän tilusrajan ja lounaaseen suuntautuvan rajan risteystä osoittava rajamerkki. Tämä rajapiste osuu 3–4 m länteen edellä mainitusta GPS-mittauksella saadusta kiven sijainnista.

Alakohteet:

Rajapyykki

Tyyppi: rajamerkki

Koordinaatit ETRS-TM35FIN P: 6972084 I: 266153

Kuvaus: Rajamerkin pohjana on luonnonkivistä tehty likimain suorakulmainen latomus, jonka sivun pituus on noin kaksi ja puoli metriä ja korkeus lähes metrin. Latomus on pystyseinäinen, mutta eteläreunalta sortunut. Latomuksen päällä on kaatuneena pystykivi.

Itäinen linjapyykki

Tyyppi: rajamerkki

Koordinaatit ETRS-TM35FIN P: 6972085 I: 266160

Kuvaus: Rajalinjamerkin pohjana on luonnonkivistä tehty likimain suorakulmainen latomus, jonka sivun pituus pohjoisesta etelään on noin kolme metriä, leveys puolitoista metriä ja korkeus 40–50 cm. Latomus on melko jyrkässä rinteessä siten, että pohjoispää on selvästi ylempänä kuin eteläpää. Pohjoisessa latomus rajautuu isoon maakiveen. Latomuksen päällä on kaksi pystykiveä runsaan metrin päässä toisistaan, yksi lähellä latomuksen eteläpäästä ja toinen lähellä pohjoispäästä. Molemmat ovat litteitä luonnonkiviä, läpimitta 40–50 cm ja paksuus 10–15 cm. Molemmat pystykivet osoittavat likimain itään suuntautuvaa rajalinjaa.

Läntinen linjapyykki

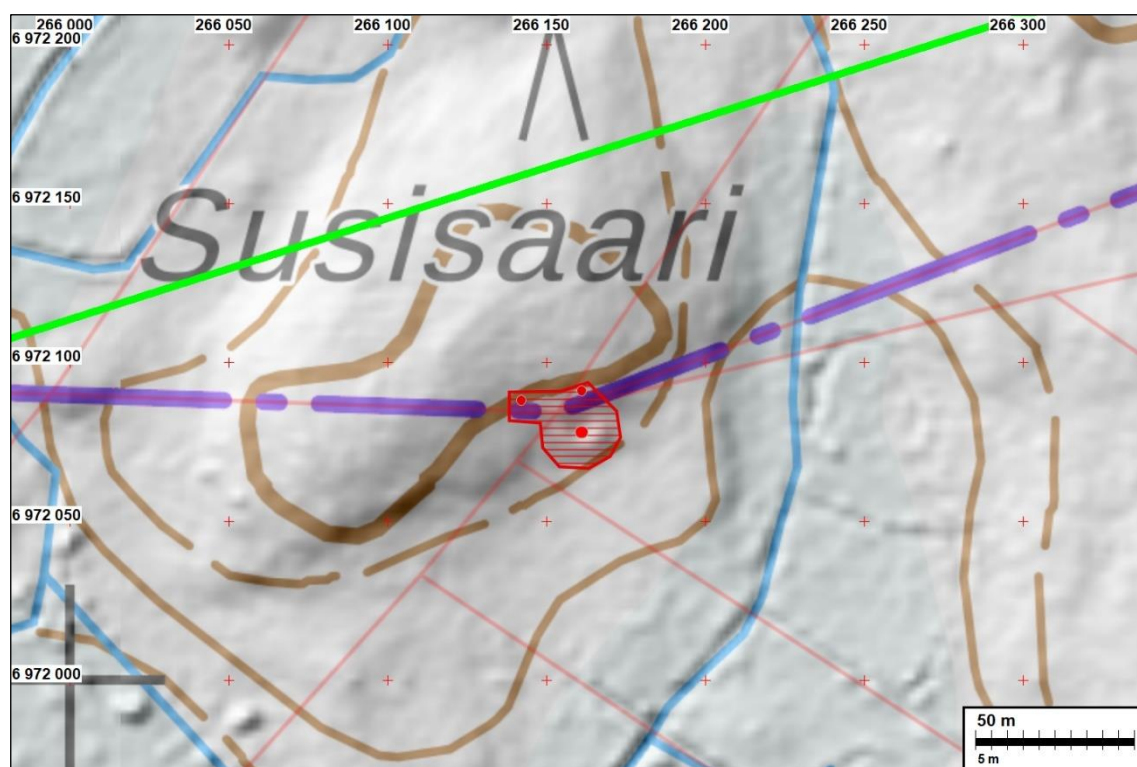
Tyyppi: rajamerkki

Koordinaatit ETRS-TM35FIN P: 6972084 I: 266146

Kuvaus: Rajalinjamerkin pohjana on luonnonkivistä tehty muodoltaan jonkin verran epämääräinen, mutta lähinnä kulmista pyöristettyä kolmiota muodoltaan muistuttava latomus, jonka läpimitta on noin puolitoista metriä ja korkeus noin 50 cm. Latomuksen päällä on pystykivenä litteä luonnonkivi, joka on kooltaan noin 40x40 cm ja 10 cm paksuinen. Pystykivi osoittaa likimain länteen suuntautuvaa rajalinjaa.

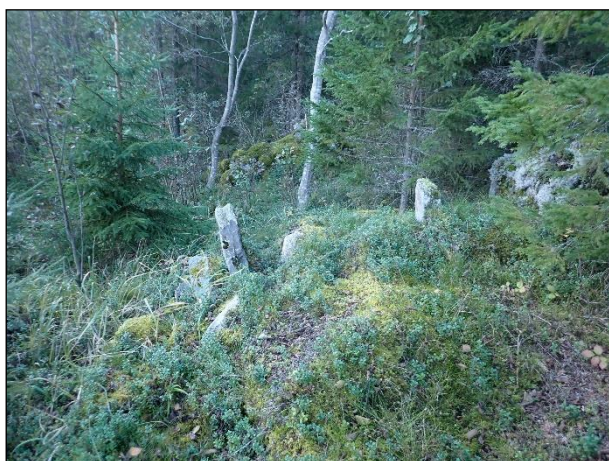
Kärmesojanhaudan rajapaikka (4) Ylistaron vuoden 1903 pitäjänkartalla. Kiilamainen, kapea Ikolan kylällä kuuluva metsäkaistale alkaa Kärmesojanhaudasta ja levenee itään. Ikolan kylään kuuluva kaistale on liitetty Ylistaron pitäjänkarttaan, vaikka se, kuten koko Ikolan kylä Isonkyrön kirkon vieressä, on kuulunut Isonkyröön vielä 1950-luvun peruskartoissa. Kaistaleen pohjoisrajana oleva rajalinja suuntautuu Pohdonlaksonmaan rajapaikkaan (kartan ulkopuolella). Ikolan kylään kuuluva kaistale on liitetty myöhemmin Ilmajokeen.

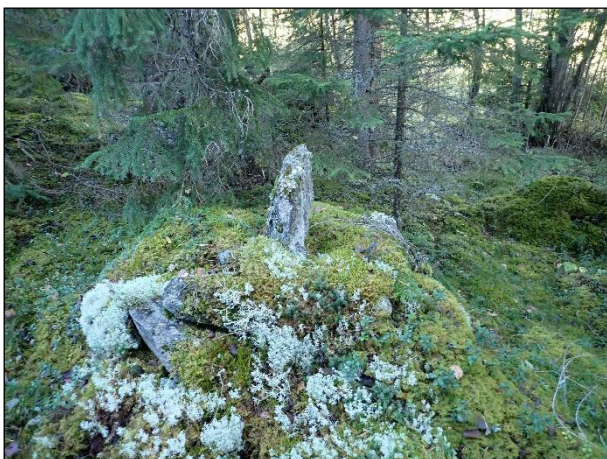
Kohteen 4 Kärmesojanhauta sijainti on merkitty punaisella pallolla ja muinaisjäännösrajaus punaisella rasterilla muinaisjäännösrekisterin mukaisesti. Vihreällä viivalla merkitty suunniteltu sähkönsiirtolinja on pohjoisessa noin 60 m päässä kohteesta. Pohjakarttana on peruskartta, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva).

Vasemmalla: Kärmesojanhaudan rajamerkki Ilmajoen ja Seinäjoen (entisen Ylistaron) rajalla kuvattuna länteen. **Oikealla:** Kärmesojanhaudan rajamerkki Ilmajoen ja Seinäjoen (entisen Ylistaron) rajalla. Kuvattu lounaaseen lähtevän kiinteistörajan suuntaan. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Kärmesojanhaudan rajamerkkiin liittyvä itäinen linjapyykki Ilmajoen ja Seinäjoen (entisen Ylistaron) rajalla kuvattuna länteen. Laajassa latomuksessa on kaksi pystykiveä, jotka osoittavat ilmeisesti kahden lähes samaan suuntaan lähtevän rajalinjan suuntia. Oikeanpuoleinen osoittaa ilmeisesti vuoden 1747 rajakartassa Pohdonmaanlakson rajapisteeseen suuntautuvaa linjaa, joka on tällä kohtaa myös nykyinen Ilmajoen ja Seinäjoen (entisen Ylistaron) raja. Vasemmanpuoleinen pystykivi voisi osoittaa vuoden 1747 kartan toista, Pitkärämäkönpäähän suuntautuvaa rajaa. Todennäköisemmin se kuitenkin osoittaa myöhemmin edellä mainittujen rajojen välistä Isonkyrön Ikolan kylälle erotetun kapeamman kiilamaisen kaistaleen etelärajan suuntaa. Tämä vielä 1950-luvulla Isonkyröön kuulunut kaistale on ennen vuotta 1970 liitetty Ilmajokeen. Taustalla näkyy varsinainen rajan kulmapistettä osoittava kivilatomus. **Oikealla:** Kärmesojanhaudan itäisen linjapyykin pystykivet ovat selvästi rinnakkain ja osoittavat siis rinnakkaisten rajalinjojen suuntia. Kuvattu luoteeseen. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Kärmesojanhaudan rajamerkkiin liittyvä läntinen linjapyykki Ilmajoen ja Seinäjoen (entisen Ylistaron) rajalla kuvattuna itään. Varsinainen rajan kulmapistettä osoittava kivilatomus on suoraan linjamerkin takana kuusenoksien peitossa. **Oikealla:** Viisarikivi Kärmesojanhaudan rajamerkistä koilliseen lähtevällä kiinteistörajalla. Varsinainen rajan kulmapistettä osoittava kivilatomus näkyy taustalla kuusien välistä kuvan keskipisteestä ylös ja oikealle. Kuvattu etelälounaaseen. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Pystykivikivi Kärmesojanhaudan rajamerkistä lounaaseen lähtevällä kiinteistörajalla. Varsinainen rajan kulmapistettä osoittava kivilatomus näkyy taustalla kuusien välissä. Kuvattu rajalinjan suunnassa koilliseen. **Oikealla:** Kärmesojanhaudan tervahauta on tiheän kasvillisuuden peitossa hakkuualueella, jossa maan pintaa on muokattu voimakkaasti. Kuvassa näkyy haudan kuoppa kuvattuna haudan reunalta, rajamerkin läheltä. Kuvattu kaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.

5 Seinäjoki Järvenneva etelä

Mj-tunnus: 1000052148

Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

Ajoitus: historiallinen

Laji: hiilimiilu

Koordin: N 6973176 E 268583 Z 80

Tutkijat: Jaana Itäpalo & Hans-Peter Schulz 2023 inventointi
Antti Bilund 2024 inventointi

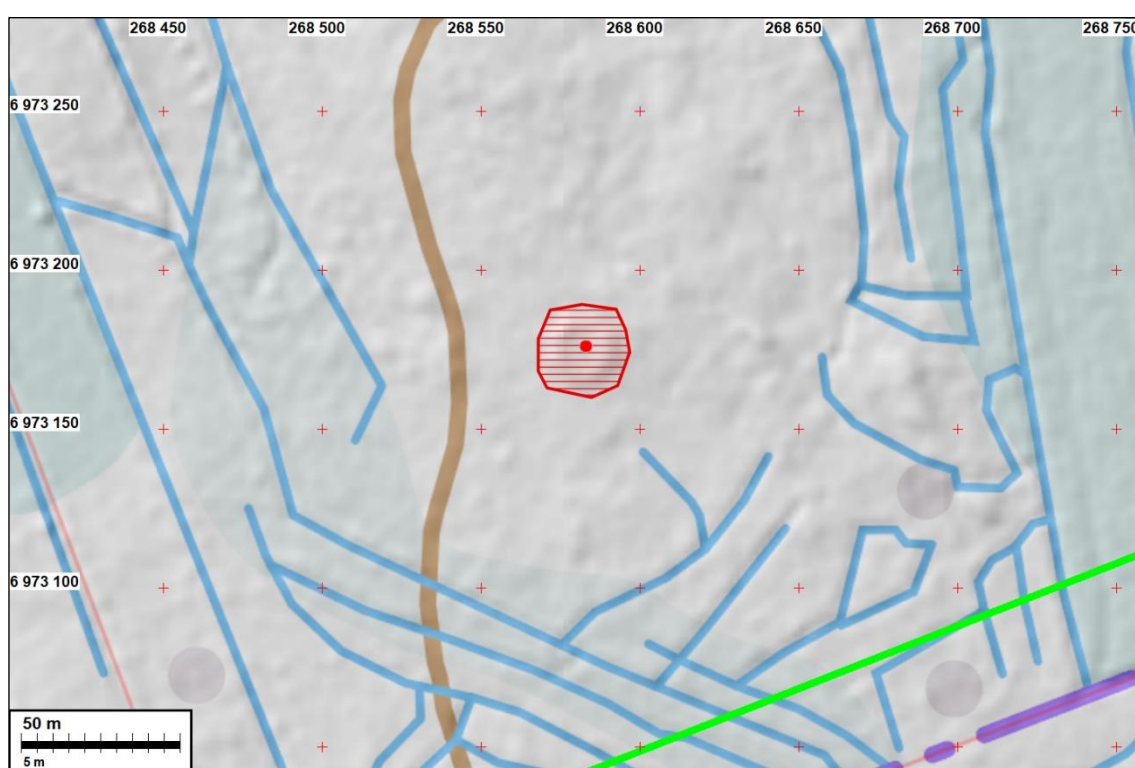
Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee noin 110 m päässä sähkönsiirtolinjasta.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:

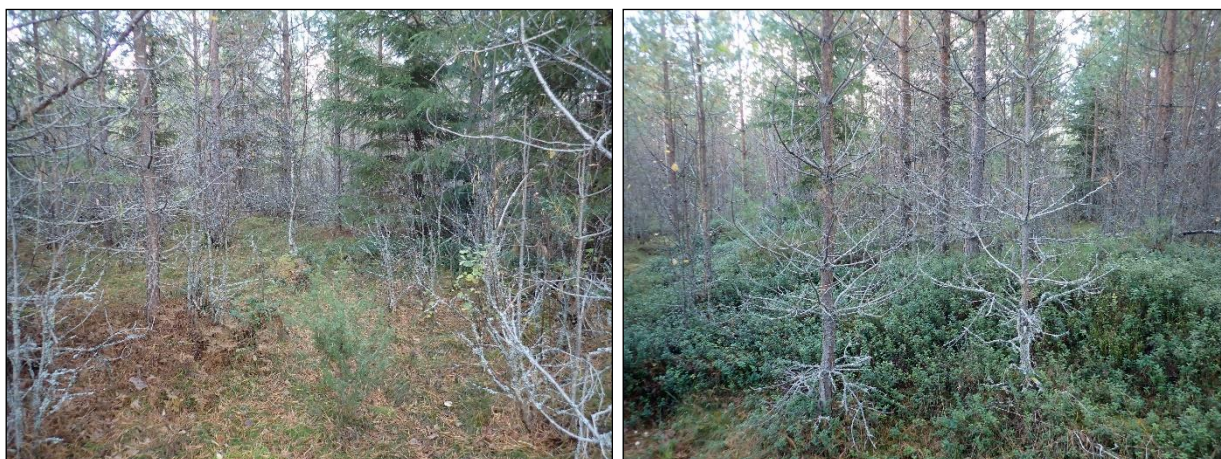
Inventointi 2023:

Kohde sijaitsee Järvennevan ja Kylkisalonnevan välisellä maakannaksella. Hiilimiilu on jokseenkin tasaisella kankaalla, jolla maaperä on hiekkaa ja hienoa moreenia. Alueella kasvaa nuorta kasvatusmetsää. Miilun pohja on noin 20 m halkaisijaltaan, reunavalli on n. 0,4-0,5 m korkea, pohja on tasainen. Päällä kasvaa tiheää nuorta puustoa. Keskellä on vähemmän puustoa.

Bilund 2024: Maastotarkastuksessa kohde todettiin muinaisjäännösrekisterin kuvauksen mukaiseksi. Miilun halkaisija vallin ulkoreunasta mitaten on rinnevarjosteen mukaan noin 25 m. Maastoa tarkastettiin erityisesti miilun eteläpuolelta, sen ja lähimmillään noin 110 m päässä olevan suunnitellun sähkönsiirtolinjan välistä. Maasto oli siellä yleensä kivisempää kuin miilun kohdalla. Mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa ei löytynyt.

Kohteen 5 Järvenneva etelä sijainti on merkitty punaisella pallolla ja muinaisjäännösrajaus punaisella rasterilla muinaisjäännösrekisterin mukaisesti. Vihreällä viivalla merkitty suunniteltu sähkönsiirtolinja on kaakossa noin 110 m päässä kohteesta. Pohjakarttana on peruskartta, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva).

Vasemmalla: Tasaista aluetta miilun sisällä. Taustalla näkyy matala valli miilun reunalla. Kuvattu pohjoiseen. **Oikealla:** Hiilimiilun reunalla olevaa vallia miilun eteläosassa ulkopuolelta kuvattuna. Kuvattu länteen. Kuvat: Antti Bilund.

6 Seinäjoki Ojanperänkytö

Mj-tunnus: 1000052149

Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

Ajoitus: historiallinen

Laji: hiilimiilu

Koordin: N 6974297 E 271344 Z 67,5

Tutkijat: Jaana Itäpalo & Hans-Peter Schulz 2023 inventointi
Antti Bilund 2024 inventointi

Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee noin 160 m päässä sähkönsiirtolinjasta.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:

Inventointi 2023:

Kohde sijaitsee Seinäjoen ja Ilmajoen kuntarajasta n. 200 m pohjoiseen ja Tammenlanloukosta n. 1,5 km luoteeseen. Alue on loivasti kumpuilevaa metsämaata. Maaperä on kivikkoista. Alueella kasvaa tiheää nuorta lehtimetsää. Maanpinta on epätasainen metsänhoidollisen maanmuokkauksen jäljiltä. Hiilimiilun pohja sijaitsee kapean niemekkeen eteläkärjessä. Se on noin 16 m halkaisijaltaan, hieman epämääräinen reunavalli on n. 0,5-0,6 m korkea. Miilun päällä kasvaa nuorta lehtipuustoa, pintakasvillisuus on lähinnä puolukanvarpua. Ympärillä oleva maanpinta on kuoppaista.

Bilund 2024: Maastotarkastuksessa kohde todettiin muinaisjäännösrekisterin kuvauksen mukaiseksi. Miilun halkaisija vallin ulkoreunasta mitaten on rinnevarjosteen mukaan noin 20 m. Miilu on kuitenkin kokonaan sille muinaisjäännösrekisterin karttaan merkityn suojelurajauksen sisällä.

Kartta inventointikohteen 9 yhteydessä.

Vasemmalla: Hiilimiilu kuvattuna ulkopuolelta etelästä. Hiilimiilun reunalla oleva valli, joka samalla muodostaa harjanteen kärjen, näkyy kohoumana etualalla olevien puiden takana. Kuvattu pohjoiseen. **Oikealla:** Hiilimiilun sisäosaa, jossa maan pinta on epätasainen maanmuokkauksen jäljiltä, kuten miilun ympäristössäkin varsinkin pohjoisessa. Kuvattu luoteeseen. Kuvat: Antti Bilund.

7 Seinäjoki ja Ilmajoki Pohdonmaalakso

Mj-tunnus: 1000048879
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen 1700-luku
Laji: rajamerkki

Koordin: N 6975077 E 273902 Z 77–80

Tutkijat: Janne Rantanen (Seinäjoen museot) 2023 arkistotutkimus
 Antti Bilund 2024 inventointi

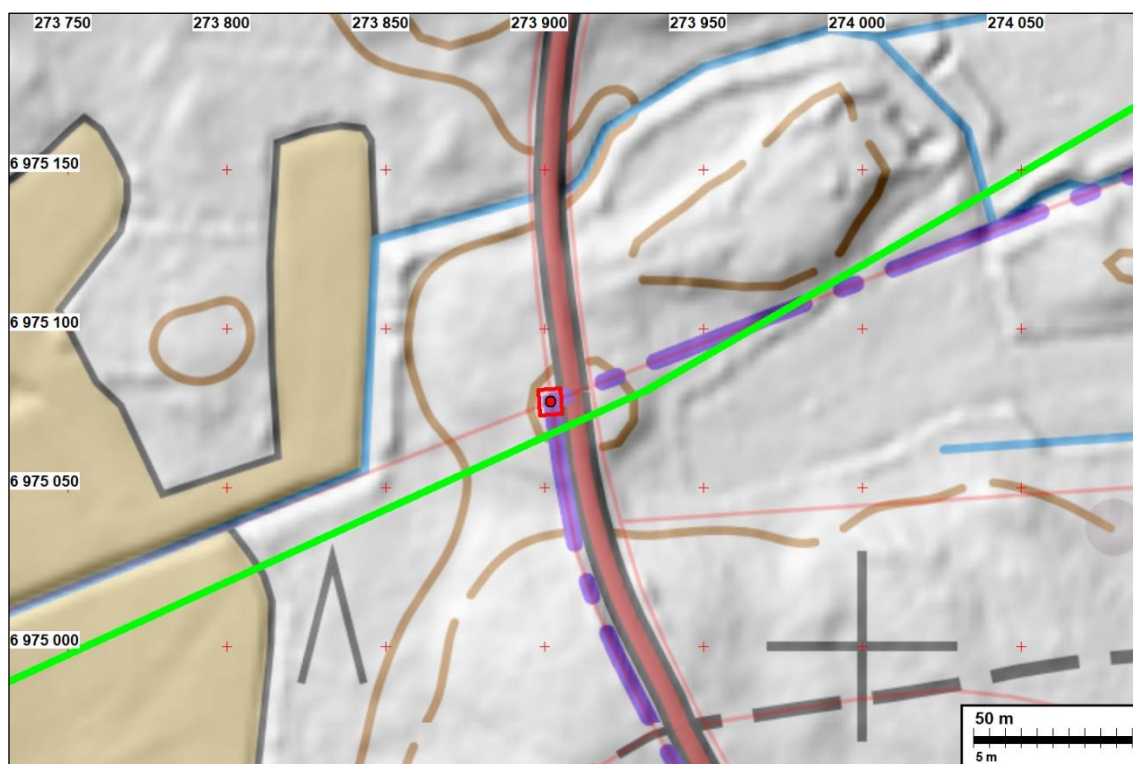
Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee muutaman metrin päässä sähkönsiirtolinjasta.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Fredrik Rönholmin vuosina 1746-47 laatimaan Ilmajoen pitäjän sekä vähä- ja isokyröläisten riidanalaisen yhteismaan rajakarttaan (KA e29:19/1) merkitty rajapiste nro. 32, nimeltään "Pohdonmalaxo", sijaitsee kartta-asemoinnin mukaan tällä paikalla vanhan Kyrönkankaantien varrella. Paikalta kulkee vielä nykyäänkin kunnanraja. Kartan mukaan rajapisteen eteläpuolella on ollut peninkulmapylväs ("milstolpe"). Paikannimi viitanee Ylistaron Pohdon talon omistamaan erämaahan.

Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.

Bilund 2024: Maastotarkastuksessa todettiin, että paikalla on rajamerkki. Se sijaitsee tiealueen länsireunassa, suuren männyn juurella. Ilmakuvan perusteella se on tarkalleen nykyisen kiinteistörajoiden risteyksen kohdalla. Aikaisemmin muinaisjäännösrekisterissä ollutta sijaintia (N 0975078 E 273899) on korjattu kolme metriä itään. Paksu mänty on kasvanut rajamerkin pohjana olevan kivilatomuksen keskelle ja hajottanut rakenteen perusteellisesti. Latomuksen kiviä on epämääräisenä kasana männyn tyven ympärillä kahden ja puolen tai kolme metrin läpimittaisella alueella. Männyn kaakkoispuolella on pystykivi kallistuneena etelän suuntaan noin 45 asteen kulmaan. Kivi on latomuksen laidalla, eikä siten ehkä alkuperäisellä paikallaan, vaan männyn vuoksi uudelleen pystytettynä nykyiselle paikalleen. Pystykiven

nyt alaspäin oleva sivu on sileä, ja ylöspäin oleva sivukin melko tasainen. Muut pinnat ovat rosoisia. Yläpuolella olevalla pinnalla, lähellä kiven yläpäättä on hakatuna numero, todennäköisesti 8, ja ehkä sen ympärillä kehä. Hakkaukset ovat ilmeisesti jonkin verran vaurioituneet kiven lohkeilun vuoksi. Ympäristöä tarkastettiin tien molemmilla puolella, mutta viisarikiviä tai muita muinaisjäänköksiä ei havaittu. Koska rajamerkki on vanhalla pitäjien rajalla olevalla rajapisteellä, se on kiinteä muinaisjäänkö.

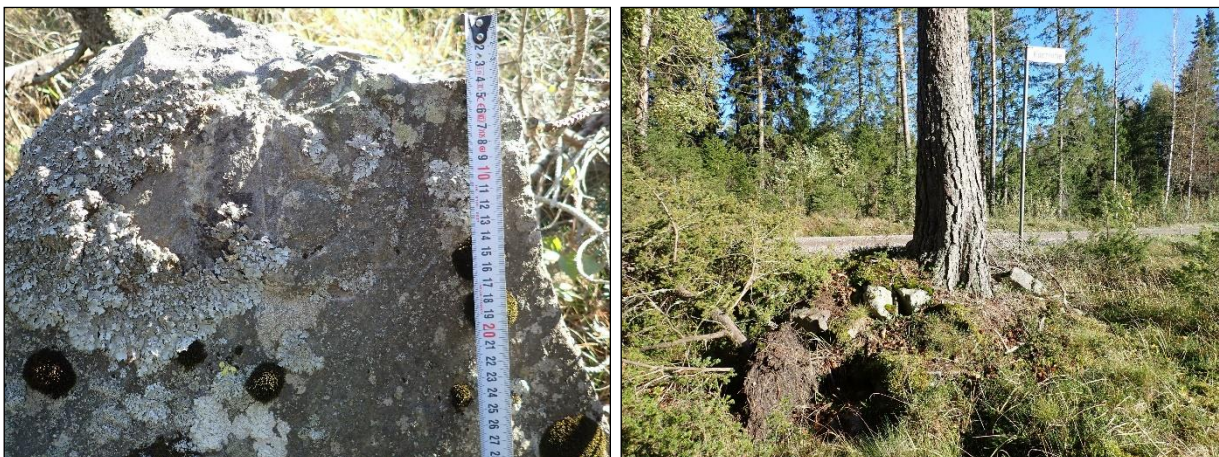
Kohteen 7 Pohdonmaalakso sijainti on merkitty punaisella pallolla ja ehdotettu muinaisjäänkörajaus punaisella viivalla. Vihreällä viivalla merkitty suunniteltu sähkönsiirtolinja on etelässä vain muutaman metrin päässä kohteesta ja ehdotetun muinaisjäänkörajausrennasta. Pohjakarttana on peruskartta, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva).

Vasemmalla: Rajamerkki sijaitsee kuvan keskellä olevan suuren männyn juurella. Kuvattu luoteeseen.

Oikealla: Paksu mänty on kasvanut rajamerkin pohjana olevan kivilatomuksen keskelle ja hajottanut rakenteen perusteellisesti. Etualalla männyn juurella on pystykivi kallistuneena noin 45 asteen kulmaan.

Kuvattu luoteeseen. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Kallellaan olevan pystykiven ylöspäin olevalla pinnalla, lähellä sen yläpäättä on hakattuna numero, todennäköisesti 8. Numeron ympärillä on ehkä hakattuna kehä, mutta se on ylhäältä ja vasemmalta lohkeamien rikkoma. Kuvattu etelään. **Oikealla:** Rajamerkin pohjana oleva rikkoutunut kivilatomus ja sen keskellä kasvava mänty kuvattuna kaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.

8 Seinäjoki Latoluhta

Mj-tunnus: uusi kohde
Status: kiinteä muinaisjäänös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: hiilimiilu

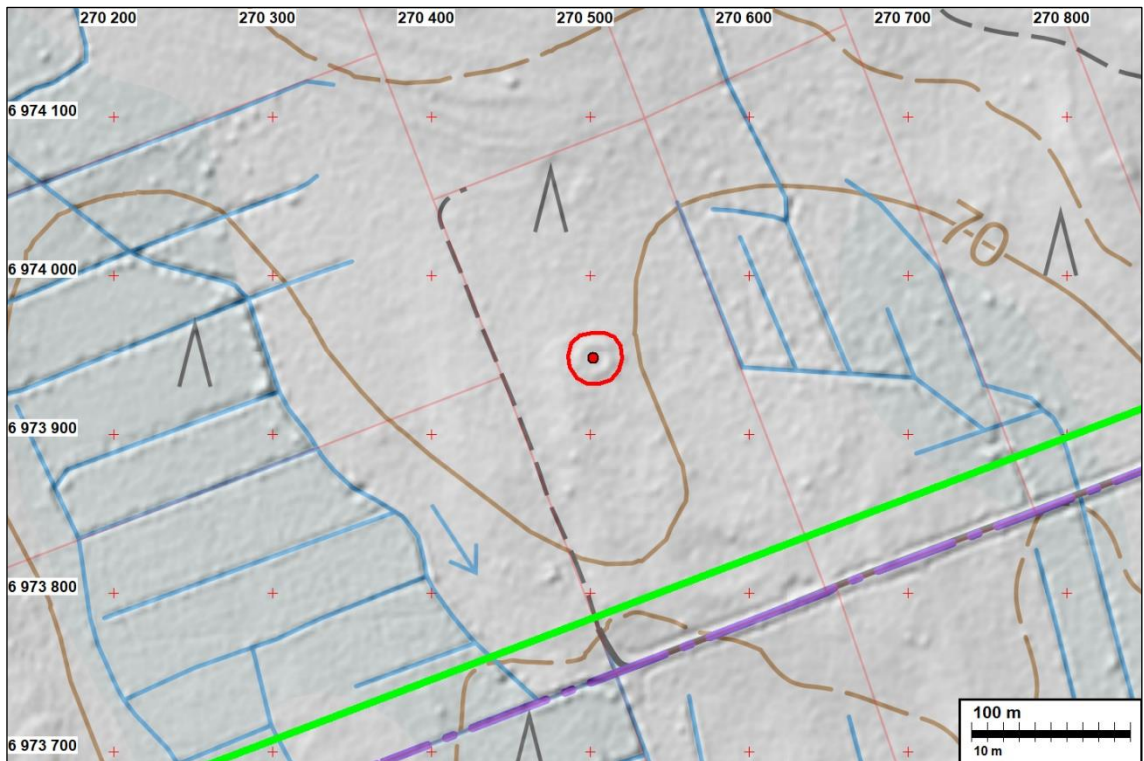
Koordin: N 6973948 E 270502 Z 71

Tutkijat: Antti Bilund 2024 inventointi

Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee noin 130 m päässä sähkönsiirtolinjasta.

Huomiot: **Bilund 2024:** Hiilimiilu löytyi inventoinnissa. Se näkyy selvästi rinnevarjosteessa. Miilu sijaitsee lähes tasaisella hiekkamoreenikankaalla. Hiekkamaa on vaihtelevasti soransekaista tuulenkaatojen juurakoissa ja muilla rikkoutuneilla kohdilla. Pinnalle näkyviä kiviä on vaihtelevassa määrin. Joitakin oli myös miilun lähellä, mutta yleensä maasto oli kivisempää lännempänä. Kankaalla kasvaa keski-ikäistä ja vanhempaa, melko harvaa havumetsää, jossa kuusi on valtapuuna.

Maastotarkastuksessa miilun todettiin olevan varsin hyväkuntoinen. Keskiosa on yleensä tasainen, mutta siellä on joitakin isoja mättäitä. Reunoilla on säännöllinen valli. Sen leveys on noin kolme metriä ja korkeus puoli metriä. Miilun kokonaisläpimitta vallin ulkoreunasta mitattuna on rinnevarjosteen mukaan 27 m. Miilun keski-osassa maan pinta on hieman alempana kuin vallin ulkopuolella. Vallin ulkopuolella ei ole maanottokuoppia. Miilun poikki sen keskustan kohdalta likimain pohjoisesta etelään kulkee metsätraktorin ajoura. Jäljet ovat painuneet jonkin verran maahan, mutta maan pinta ei ole rikkoutunut. Miilun keskellä todettiin kairauksessa turpeen alla 30 cm ja itäisellä vallilla 55 cm paksuinen kerros lähes puhdasta hiilen murua. Sen alla oli soraiselta tuntuvaa hiekkamoreenia.

Kohteen 8 Latoluhta sijainti on merkitty punaisella pallolla ja ehdotettu suojelurajaus on punaisella viivalla. Vihreällä viivalla merkitty suunniteltu sähkönsiirtolinja on etelässä noin 130 m päässä kohteesta. Pohjakarttana on peruskartta, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva).

Vasemmalla: Hiilimiilun sisäpuolta kuvattuna sen pohjoisreunalta miilun vallilta. Miilun pohja on yleensä tasainen. Sen poikki pohjoisesta etelään likimain miilun keskeltä kulkevat metsätraktorin jäljet ovat painuneet jonkin verran maaperään. Kuvattu kaakkoon. **Oikealla:** Hiilimiilun reunalla olevaa vallia sen koillisreunalla. Valli kulkee etualalla kuvaussuuntaan ja kaartaa kauempana oikealle. Miilun sisäpuoli oikealla on vähän alempana kuin maan pinta miilun ulkopuolella vasemmalla. Kuvattu kaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.

9 Seinäjoki Ojanperäankyö 2

Mj-tunnus: uusi kohde
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: hiilimiilu

Koordin: N 6974193 E 271275 Z 60

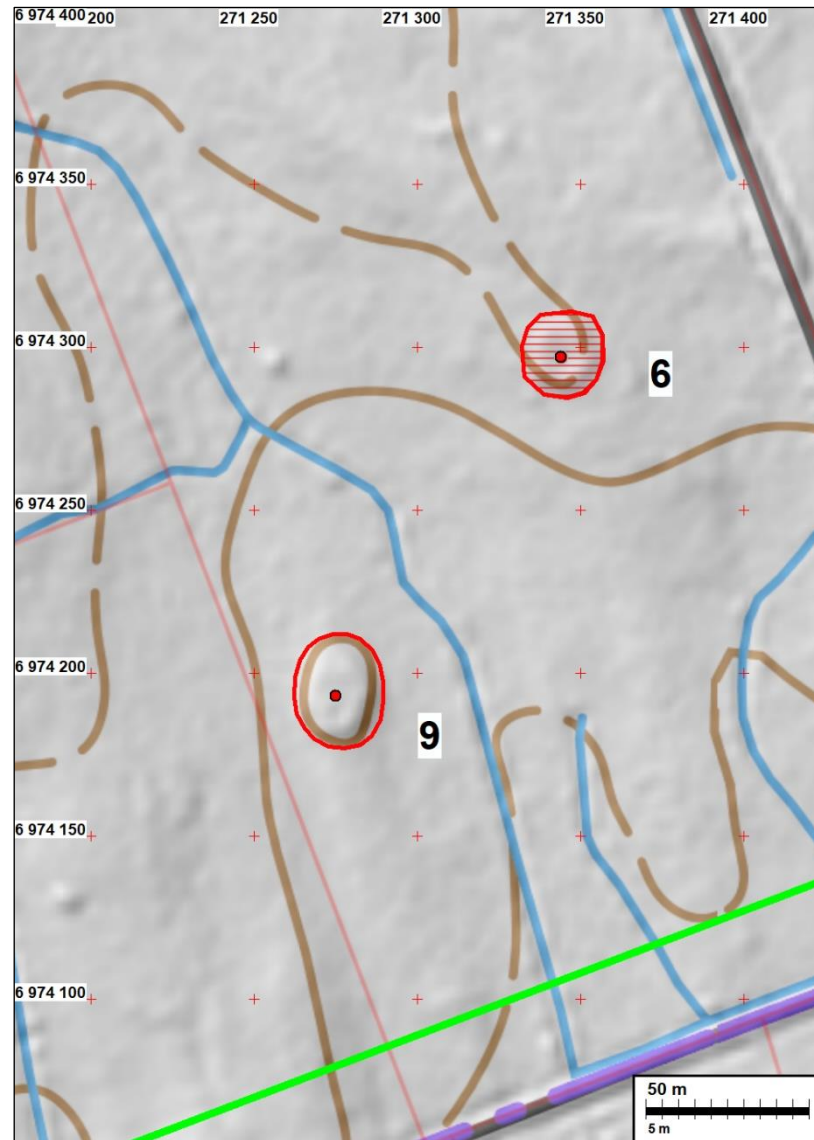
Tutkijat: Antti Bilund 2024 inventointi

Vaikutus hankkeeseen: Kohde sijaitsee noin 90 m päässä sähkönsiirtolinjasta.

Huomiot: **Bilund 2024:** Hiilimiilu löytyi inventoinnissa. Se näkyy rinnevarjosteessa soikeana kumpareena, ja peruskartassa sitä ympäröi korkeuskäyrä. Rinnevarjostessa ei kuitenkaan näy vallia kuoppia tai muita selkeitä rakenteita, joista miilun voisi varmasti tunnistaa. Miilu sijaitsee hyvin loivasti etelään laskevalla hiekkamoreenikankaalla. Hiekkamaa on vaihtelevasti soransekaista. Pinnalle näkyviä kiviä on vaihtelevassa määrin. Alueella maan pinta on muokattu äestämällä, mutta muokkausjäljet ovat jo peittyneet kasvillisuuteen. Kankaalla kasvaa nuorta, paikoin tiheää sekametsää.

Maastotarkastuksessa kumpareella todettiin eläinten koloistaan kaivamassa hiekkamaassa paljon hiiltä. Kairauksessa koko kumpareen tasaisella lakialueella todettiin ruoho- ja sammalturpeen alla kaikkialla 20–40 cm paksu kerros lähes pelkkää hiiltä pieninä muruina. Tämän kerroksen alla oli hiekkamaata. Kumpareen lakialue on äestysten jäljiltä epätasainen, eikä selviä miilun rakenteita voi maastossa erottaa. Myös hiilikerroksen vaihteleva paksuus voi osittain johtua äestyksestä. On mahdollista, että miilun reunoilla ei ole ollutkaan selvää puretun miilun peittomaasta muodostunutta vallia. Paikalla luontaisesti ilmeisesti olleen matalan kumpareen laki on saatettu tasata miilun pohjaksi, ja miilun purkamisen yhteydessä peittomaa on saatettu poistaa laen reunoille rinteeseen, jolloin ei ole muodostunut vallia. Joka tapauksessa koko kumpareen tasainen laki näyttää jossain vaiheessa olleen miilun pohjana. Lakialue on soikea, pituudeltaan noin 28 m pohjoisesta etelään ja 20 m leveä. Miilu on saattanut olla soikea ja näin laaja, mutta alueelle on voinut olla myös useampia pienempiä miiluja.

Kumpareen laen reunoilta maan pinta laskee nopeasti tasaisella kankaalle noin metrin, pohjoisessa vähemmän kuin muilla suunnilla. Kumpareen pohjoispään ympärillä kankaalla on joitakin kahden tai kolmen metrin läpimittaisia ja puolesta metristä metriin syviä kuoppia, joista on todennäköisesti otettu maata miilun rakentamiseen.

Kohteiden 6 Ojanperänkytö ja 9 Ojanperänkytö 2 sijainnit on merkitty punaisilla palloilla. Kohteen 6 mui-
naisjäännösrekisterin kartan mukainen suojelurajaus on merkitty punaisella rasterilla. Maastotarkastuksen
perusteella siihen ei ole syytä tehdä muutoksia. Kohteen 9 ehdotettu suojelurajaus on merkitty punaisella
viivalla. Vihreällä viivalla merkitty suunniteltu sähkönsiirtolinja on etelässä noin 160 m päässä kohteesta 6
ja noin 90 m päässä kohteesta 9. Pohjakarttana on peruskartta, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset
kiinteistörajat (himmeä punainen viiva).

Vasemmalla: Eläimen kolostaan kaivamaa hiiltä kumpareen lakitasanteen eteläpäässä. Kuvattu lounaa-
seen. **Oikealla:** Kumpareen lakitasannetta, entistä miilun pohjaa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa näkyvä
eläimen kolo näkyy mustana taustalla. Kuvattu etelään. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Kumpareen lakitasannetta, sen keskiosassa. Turpeen alla on paksu hiilikerros. Etualalla on kuitenkin maan pinnan yläpuolella olevia kiviä, jotka tuskin ovat olleet miilun pohjassa. Paikalle on ehkä koottu miilun rakentamisessa esiin tulleita kiviä, jotka on poistettu miilun pohjasta. Tämä ehkä viittaa siihen, että paikalla on ollut useita miiluja kivikasauman etelä- ja/tai pohjoispuolella. Kuvattu länsiluoteeseen.

Oikealla: Hiilimiilukumpare kuvattuna kankaalta sen pohjoispuolelta. Kumpareen lakitasanteella puusto on tiheää. Tiheikön reunalla maan pinta laskee nopeasti noin metrin kankaalle. Hiiltä havaittiin kairauksissa kumpareen laella aivan tähän törmään asti. Kuvattu kaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.